

2 GENEL İÇERİK	2
2.1. GİRİŞ	2
2.2. COĞRAFYA VE FİZİKİ COĞRAFYA	2
2.3. DOĞAL ÇEVRE TANIMI	2
2.3.1. Giriş	2
2.3.2. Muğla'da Fauna ve Flora	3
2.3.3. Muğla'nın Endemik Bitki Örtüsü	3
2.3.4. Muğla'daki Önemli Tabiat ve Koruma Bölgeleri	4
2.4. İKLİM VERİLERİ	8
2.4.1. Giriş	8
2.4.2. Sıcaklık	8
2.4.3. Nem ve Yağış Miktarı	8
2.4.4. Güneş Işığı	9
2.4.5. Rüzgar	9
2.5. TARİHSEL TANIM	10
2.5.1. Muğla İli'nin Tarihi	10
2.5.2. Milas İlçesi	10
2.6. DEMOGRAFİ	15
2.7. KÜLTÜR	15
2.7.1. Giriş	15
2.7.2. Köyler	16
2.7.3. Pazarlar	17
2.7.4. El Sanatları	17
2.7.5. Folklor	18
2.8. ALTYAPI VE SOSYAL TESİSLER	18
2.8.1. Altyapı	18
2.8.2. Sosyal Tesisler	19
2.9. TURİZM	19
2.9.1. Muğla İli'nde Turizm	19
2.9.2. Ekoturizm	19
2.9.3. Golf Sahaları	20
2.9.4. Turistik Yerler	20
2.10. TARIM	21
2.10.1. Muğla İli'nin Tarımdaki Genel Durumuna Bakış	21
2.10.2. Toprak Kullanımı	26
2.10.3. İhracat	28
2.11. MEVZUAT VE YÖNETMELİK	29
2.11.1. Giriş	29
2.11.2. TÜRKİYE'DE (ORGANİK) TARIM	29
2.11.3. AB MEVZUATI	30
2.11.4. Mevcut Durum	30
2.11.5. AB Organik Yönetmeliğinin Ayrıntıları	31
2.11.6. AGRO/EKOTURİZM	34
2.12. SONUÇLAR	34
EK 2.1 VERİ TOPLAMA RAPORU	

2. GENEL İÇERİK

2.1. GİRİŞ

Bu Bölüm, Projenin geliştirildiği içeriği genel bir şekilde özetlemektedir. Muğla İli'nin coğrafi, kültürel, tarihi ve sosyoekonomik özelliklerinin tanımlanması ile yapılmıştır. Aynı zamanda, Projenin başlıca dayanak noktası olan Organik Tarıma ilişkin yasal çerçeve de dâhil edilmiştir.

Bölgenin özellikleri, ulusal ve uluslararası turizm bölgesi olarak öneminin ve bu projenin sunduğu girişimlere başlama konusunda Pilot Bölgenin potansiyelini anlamak için göze çarpan unsurların nedenidir.

Muğla İli'nin tüm ilgili alanlarını kapsamak mümkün olmadığından, projenin bulunduğu yer olduğu için özellikler Milas İlçesi'ne odaklanılmıştır. Bu bölümde belirtilen unsurlarla ilgili daha detaylı bilgi Ek 2.1'de bulunmaktadır.

2.2. COĞRAFYA VE FİZİKİ COĞRAFYA

Türkiye'nin bir ili olan Muğla, ülkenin güneybatı köşesinde Ege Denizi kıyısında bulunmaktadır. Merkezi olan Muğla denizden yaklaşık 20 km içerde olmakla beraber, Bodrum, Ölüdeniz, Marmaris ve Fethiye gibi Türkiye'nin en büyük tatil yerlerinden bazıları Muğla sahil şeridindedir.

1.100 km ile Muğla'nın sahil şeridi Türkiye illeri içerisinde en uzunudur ve hatta birçok ülkenin sahil şeridinden de daha uzundur. Muğla'da, Milas'ta bulunan Bafa Gölü ve Köyceğiz Gölü olmak üzere iki büyük göl vardır. Arazi yapısı, Neojen çağda oluşmuş ve şekil almış, dağlarla çevrili vadileri içerir. Bunlar, Muğla şehir merkezi dâhil olmakla beraber, Yeşilyurt, Ula, Gülağzı, Yerkesik, Akkaya, Çamköy and Yenice'dir. Son anayolların yapımına kadar bu vadilerden iç kesimlere ve kıyıya ulaşım zor olduğu için, her yerleşim yeri kendi kültürüne sahip olarak soyutlanmış şekilde günümüze kadar gelmiştir. Dış dünya ile iletişim: kuzeybatıda Milas'a, kuzeyde Gökbel üzerinden Menderes Ovası'na ve kuzeydoğuda Tavas'a üç zorlu geçiştten sağlanmaktaydı.

Muğla İli 12 ilçeden oluşmaktadır: Bodrum, Dalaman, Datça, Fethiye, Kavaklıdere, Köyceğiz, Marmaris, Milas, Muğla, Ortaca, Ula and Yatağan.

2.3. DOĞAL ÇEVRE TANIMI

2.3.1. Giriş

Türkiye, flora ve fauna açısından, en zengin biyolojik çeşitliliğine sahip ülkelerinden biridir. Bu çeşitlilik farklı coğrafya, yeryüzü şekilleri, iklim ve toprak yapılarının sonucudur. Bu yüzden de Türkiye 10.400 tür ile Suriye (3.500), İran (7.000) veya Bulgaristan (3.300) gibi komşu ülkelerden daha zengin bir bitki örtüsüne sahiptir.

Türkiye, soyu tükenmemesi için korumaya gerek duyan birçok türe ev sahipliği yapmaktadır. Bu etkenlerden dolayı, bu eşsiz varlıkları korumak için ülkede devam etmekte olan birçok proje mevcuttur. Bu projelerden önemli bir kısmı, 14 Özel Çevre Koruma Bölgesine sahip olan Muğla'da yürütülmektedir.

27 antik şehre ev sahipliği yapan Milas'ın turistik yerleri sadece tarihle sınırlı kalmamaktadır. Milas'ın zengin doğası, tarih boyunca önemli yerleşim yerlerinden biri olmasının sebebidir.

Bafa ve Tuzla, Milas sınırları içerisindeki iki büyük göldür. İkisi de daha önce denizin bir parçasıydı ve hala tuzlu suya sahiptirler. Bu, bölgeyi ziyaret eden kuş çeşitliliğinden ötürü çok değerlidir. Bafa Gölü sulak alanı bir Ulusal Koruma Parkı'dır. Alan binlerce kuş için barınma yeridir ve bunlar arasında en yaygın olanları gri ördekler, pelikanlar, kuğular, gri kazlar ve gri balıkçıldır.

Milas'tan 23 km uzaklıkta bulunan Sırtlandağ bölgesi, 760 hektarlık alanı kaplayan ve nesli tükenmekte olan Halep çamı ağaçlarına (*Pinus halepensis*) ev sahipliği yapan bir ormana sahiptir.

2.3.2. Muğla'da Fauna ve Flora

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi, Muğla İli'nin güneydoğu sınırındadır ve Akdeniz iklimine sahiptir. Uzun sahil şeridi ve çok sayıda koyu ile büyük yatçılık potansiyeline sahiptir. Bu bölgede, tüm Akdeniz bitki örtüsü çeşitleri, değerli kızılçam (*Pinus brutia*) ve orman alanlarını bulmaktadır. Yüksek kalitedeki orman yoğunluğu Gökova Körfezi'nin kuzey kıyılarında, Kıran Dağları'nın eteklerinde artmaktadır. Gökova bölgesi ve etrafındaki dağlar yüksek yağış miktarına ve zengin bir floraya sahiptir. Gökova Körfezi'nin güneyinde büyük sayıda vahşi hayvan türleri bulunmaktadır.

Fethiye bölgesinde de benzer olarak kıyılarda maki ve yüksek kesimlerde çam ağaçları görülmektedir. Yüksek bölgelerdeki ağaç türleri karaçam (*Pinus nigra*), kızılçam (*Pinus brutia*) ve sedirlerken (*Cedrus Libani*), kıyılara yaşlaştıkça çallılar, zeytinlikler (*Olea europaea*), meşe ağacı çeşitleri (*Quercus sp.*) ve narenciye bahçeleri görülmektedir. Bölgenin en önemli endemik türü sığla ağacıdır (*liquidambar orientalis*). Köyceğiz Özel Koruma Bölgesi'nde en yaygın bitki türü kızılçam, sığla ağacı, maki, phrigana ağaçları ve çallılardır. Ayrıca, Köyceğiz bölgesindeki göllerin etrafındaki bataklık alanlarda ve kıraç arazilerde yetişen bitki türleri de bölgenin diğer türleridir.

İztuzu plajını üreme için kullanan *Caretta caretta* deniz kaplumbağaları, yok olma tehlikesinde oldukları için resmi koruma statüsü almışlardır. Göl etrafındaki alanlar, kanallar ve ormanlık bölgeler çeşitli hayvan türleri için hem beslenme hem de barınma açısından büyük önem taşımaktadır.

Caretta caretta deniz kaplumbağalarını ve yumurtalarını bıraktıkları alanı korumak için, Dalyan Çayı ve İztuzu Plajı ağzında çığır açan bir proje geliştirilmiştir. Alan gündüzleri plaj için kullanılmaktadır fakat geceleri kaplumbağalara bırakılmaktadır. Yumurta bırakılan alanlar işaretlenmiş ve koruma altına alınmıştır ve bu yuvalara plaj şemsiyesi koymak bile yasaklanmıştır.

Sadece *Caretta caretta* deniz kaplumbağaları değil, sığla ağacı ormanlarında ve göl etrafında yaşayan geniş sayıda kuş türü de resmi koruma altına alınmıştır. Su tavuğu, leylek, balıkçıl, kırlangıç, sazlık bülbülü, yılan kartalı, arı kuşu, martı, çeltik kargası ve küçük beyaz balıkçılar bölgeyi beslenme alanı veya kış korunağı olarak kullanmaktadır.

Bölge, zeytin ağaçlarını da içeren Akdeniz doğal bitki örtüsünün, kızılçamların (*Pinus brutia*), sandal ağacı (*Arbutus andrachne*) ve badem ağaçlarının bulunduğu bir biyolojik zenginliğe sahiptir. Bölge halkı doğal yetişen keçiyoynuzu, adaçayı, kekik ve defne toplamaktan başka, bambus türü arıları seracılıkta gübre olarak kullanmakta ve dağ keçilerinden de faydalanmaktadır (*Capra aegagrus*).

Datça yarımadasında genel bitki örtüsü dışında, Girit'te bulunan *Phoenix theophrasti* türüyle alakalı olduğuna inanılan bir endemik hurma türü mevcuttur. Bölgede aynı zamanda endemik sığla ağaçları da vardır. Datça – Bozburun yarımadası bölgedeki zayıf altyapı sayesinde neredeyse el değmemiş şekilde korunmuştur. Yerleşim yerleri dışında kalan alanlar Kültürel ve Doğal sit alanı olarak olarak tanımlanmaktadır. Bölgenin en büyük yerleşim yerleri olan Datça ve Bozburun'da antik şehirler ve arkeolojik yapılar korunmaktadır. Ormanlık bölgeleri, tarım alanlarını, hurmaları, bademleri ve zeytin ağaçlarını koruma ilkesi kabul edilmiştir. Mevcut ulaşım koşullarını iyileştirme veya değiştirme teklifleri minimalist yaklaşımla değerlendirilmiş ve alternatif ulaşım seçenekleri reddedilmiştir. Nesli tükenmekte olan bitki örtüsü çeşitlerinin korunmasına büyük önem verilmektedir. Endemik fidanlıkları yok eden yangınlar göz önünde bulundurulduğunda, bu tarz mihraklardan kaçınmak için aşırı önlemler daha da önem kazanmaktadır.

2.3.3. Muğla'nın Endemik Bitki Örtüsü

Türk endemik türlerinin önemli oranda miktarı Muğla sınırları içerisinde bulunmaktadır. Türk endemik türleri arasında en başta gelenleri: sığla ağacı (*Liquidambar orientalis*), sadece Muğla kıyı şeridi boyunca ve Çine çayı etrafında; adaçayı bitkisi (*Salvia officinalis*) Muğla'dan İzmir'e sahil kayalıkları üzerinde; aslankulağı (*Leonurus cardiaca*) Muğla ve Aydın kıyılarında; ve çan çiçeği (*Campanula fruticulosa*) Kuşadası ve Ortaklar ile civarında. Aynı zamanda dikenli yaban papyası (*Bellis perennis*) Aydın kıyılarında, Ödemiş ve orta Toros Dağları'nda; yüksük otu (*Digitalis sp.*) Muğla ve İzmir kıyı şeridinde; ve kantaron otu (*Centaurea sp.*) Muğla Sandras Dağları'nda görülmektedir. Köyceğiz yakınlarındaki Sandras Dağları birçok endemik türe ev sahipliği yapmaktadır ve bu zenginliği korumak için bölge koruma altına alınmalıdır. Muğla'da bulunan diğer endemik türler:

- *Onopordum caricum*: Düz alanlarda büyüyen bir tür dikenli ot. Sadece Muğla'nın Köyceğiz, Datça ve Marmaris bölgelerinde yetişir.
- *Globularia dumulosa*: Kalkerli kayalık alanlarda bir bitki örtüsü.
- *Cyclamen trochopteranthum* (Öksürükotu): Bölgede bahar mevsiminde karların erimesinden sonra zemini kaplayan bir ot türü. Çeşitli yöresel isimleri vardır.
- *Campanula fruticulosa*: Dağların yüksek bölgelerindeki kayalık alanlarda yetişen bir bitki türü
- *Sternbergia candida* (yerel olarak bir çakıl nergisi türü olarak adlandırılır): Doğal olarak sadece Fethiye bölgesinde yetişen kokulu çiçekleri olan bir bitki. Mevsimde erkek çiçek verir. Toros Dağları'nın güneybatısında *Sternbergia Candida* çiçeklerini mart ayında sedir ağacı (*Cedrus libani*) altında açar. *Sternbergia* ailesinin tek beyaz çiçek veren üyesidir.
- Sığıla ağacı: Bu bitki türü astıma ve nefes alma sorunlarına iyi gelir. Aynı zamanda tütsü yapımında da kullanılır. Bu endemik tür için doğal yaşam alanı nehir vadileri çevresi ve deniz kenarıdır. Mevsim bakımından nemli ve sıcak bölgeleri sever. Toprak türlerinden en iyi volkanik ve killi topraklar, kum, kalkerli toprak ve gevşek yapılı besin bakımından zengin yerlerde yetişir.

2.3.4. Muğla'daki Önemli Tabiat ve Koruma Bölgeleri

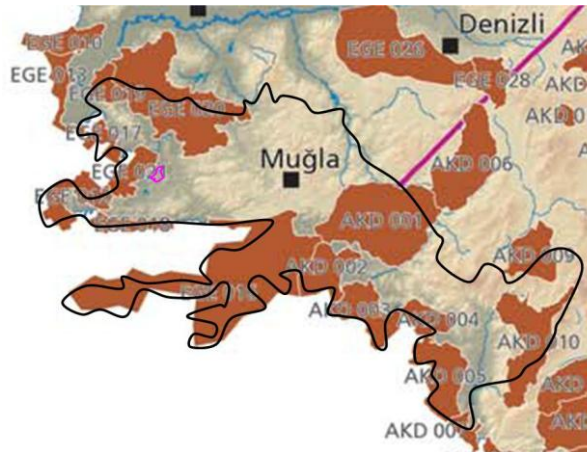
2.3.4.1. Genel

Muğla'da çeşitli tabiat alanları vardır ve aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadırlar.

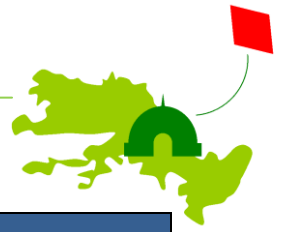
Milli Parklar	Tabiat Parkları	Doğal Koruma Alanları	Özel Çevre Koruma Bölgeleri	Yaban hayatı Geliştirme Alanları
Marmaris (33.350ha)	Bafa Gölü	Sırtlan Dağı Halep Çamı Milas	Datça Bozburun	Muğla Yılanlı Çakmak
Saklıkent (12.390ha) Fethiye	Ölüdeniz Kırdak Fethiye	Kartal Gölü	Gökova	Muğla Köyceğiz
			Köyceğiz Dalyan	
			Fethiye Göcek	
			Patara	

Tablo 2.1. Muğla İli Milli parkları.

Doğa Derneği'ne göre, Muğla İli'nde resmi olarak kayıtlı olan ve korunanlardan daha fazla tabiat açısından önemli alanlar bulunmaktadır. Aşağıdaki haritada hem resmi olarak sınıflandırılan hem de resmi listeye eklenme aşamasında olan diğer tabiat açısından zengin alanlar gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Muğla İli koruma alanları (Kaynak: www.dogadernegi.org)

Kod	Bölge adı	Alan (ha)	Risk durumu	Koruma statüsü	Mevzuat
EGE012	Bodrum Yarımadası	37.506	Acil negatif gelişme	Doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	
EGE016	Datça ve Bozburun Yarımadaı	247.684	Acil negatif gelişme	ÖÇKB, Milli park, yaban hayatı geliştirme alanı, doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/plan.doc ; http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
EGE017	Akbük kıyı şeridi	15.484	Korumaya ilişkin negatif gelişme	Doğal sit alanı	
EGE018	Gökova kuzey kıyı şeridi	18.347	Korumaya ilişkin negatif gelişme	Doğal sit alanı	
EGE019	Bafa Gölü	17.660	Gözetime ihtiyaç var	Tabiat Parkı	
EGE020	Batı Menteşe Dağları	142.222	Korumaya ilişkin negatif gelişme	Doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	
EGE021	Güllük Körfezi	24.280	Acil negatif gelişme	Tabiat Koruma Alanı	
AKD001	Sandras Dağları	133.760	Acil negatif gelişme	Hiçbiri	
AKD002	Köyceğiz Gölü	39.887	Korumaya ilişkin negatif gelişme	ÖÇKB doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
AKD003	Dalaman Vadisi	45.372	Acil negatif gelişme	ÖÇKB, doğal sit alanı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
AKD004	Fethiye	423.554	Acil negatif gelişme	ÖÇKB, doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
AKD005	Baba Dağı	54.940	Korumaya ilişkin	ÖÇKB, doğal sit alanı, Tabiat parkı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
AKD007	Patara	11.872	Gözetime ihtiyaç var	ÖÇKB, doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı	http://www.Muğlakadastro.com/mevzuat/kanun/gecis.doc
AKD009	Doğu Boncuk Dağları	40.103	Korumaya ilişkin negatif gelişme	Hiçbiri	
AKD010	Girdev Gölü ve Akdağlar	75.038	Gözetime ihtiyaç var	Hiçbiri	

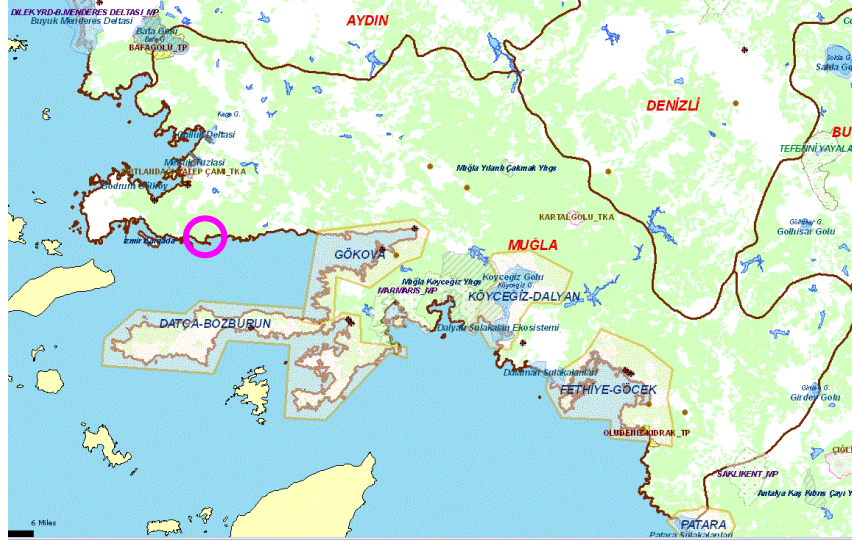
Tablo 2.1. Muğla İli koruma alanları.

Belirli koruma statüsüne sahip fakat yasal kategoriler içinde dahil olmayan diğer tabiat alanları

- Söğütlü Köyü Çınarı Tabiat anıtı: 1500m² / Marmaris İlçesi Bayır Köyü
- Bayır Servi Ağacı Tabiat anıtı: 1500m² / Marmaris İlçesi Bayır Köyü
- Bayır Çınarı Tabiat anıtı: 1500m² / Marmaris İlçesi Bayır Köyü
- Ulu meşe Tabiat anıtı: 1500m² / Fethiye İlçesi
- Bitez Yalısı Zeytin Ağacı: 2500m² / Bodrum İlçesi Bitez Köyü

2.3.4.2. Özel Çevre Koruma Bölgeleri

Özel Çevre Koruma Bölgesi (yukarıdaki tabloda üçüncü kategori) Milli Parklar Yasası kavramına girmektedir. Bunlar aşağıda belirtilmektedir.

Şekil 2.2. Muğla Özel Çevre Koruma Bölgeleri (Kaynak: www.milliparklar.gov.tr)

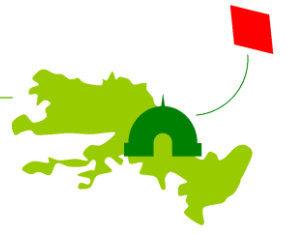
Datça-Bozburun - 22.10.1990 tarih ve 90/1117 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla ili, Datça ve Marmaris ilçeleri ve bunlara bağlı 2 belde 17 ilçeden oluşmaktadır. Datça İlçesi; Muğla ilinin Güney Batında kuzeyde Gökova Körfezi güneyde Hisarönü Körfezi arasında batıya Ege ve Akdeniz'e doğru 70 km. uzantısı olan bir arazi yapısına sahiptir. 1441,39 km² ve 25.774 nüfus kapsanıyor.

Fethiye-Göcek - 12.06.1988 tarih ve 88/13019 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla ili, Fethiye ilçesi ve buna bağlı 6 belde 6 köyden oluşmaktadır. Fethiye-Göcek, Özel Çevre Koruma Bölgesi Muğla İlinin Akdeniz Bölgesi sınırları içinde ve güneydoğusunda yer alır. Muğla'nın yaklaşık 120 km güney doğusunda yer almaktadır. Mendos Dağı'nın eteğinde, iç körfezin hemen doğu kenarında bulunmaktadır. Teke yarımadasının da batı kesiminde yer alan Fethiye İlçesinin, kuzeybatısında Köyceğiz İlçesi, Kuzeyde Denizli, Burdur, doğuda ise Antalya yer alır. Alan 816,02km² ve 80.393 nüfus kapsanıyor.

Gökova - 12.06.1988 tarih ve 88/13019 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla ili, Ula ve Marmaris ilçeleri ve bunlara bağlı 3 belde ve 4 köyden oluşmaktadır. Akyaka, Gökova, Akçapınar, Gökçe, Çamlı, Karacaköy ve Çetibeli yerleşim alanlarını içine alır. Alan 576,9km² ve 7.615 nüfus kapsanıyor.

Köyceğiz - Dalyan - 12.06.1988 tarih ve 88/13019 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla ili, Köyceğiz ilçesi ve buna bağlı 4 belde 13 köyden oluşmaktadır. Köyceğiz, Muğla iline 75 km uzaklıkta bir ilçedir. Yöre, Köyceğiz çöküntü gölünün çevresinde yer alan farklı nitelikteki yeryüzü şekillerinden oluşmaktadır. Gölün kuzeydoğu ve güneydoğusu düz, diğer kesimler tepelik alanlarla çevrelenmiştir. Köyceğiz Gölü ile deniz arasındaki kesim ise 4 adet küçük göl ve sayısız kanallar ile kaplanmıştır. Sahil şeridi yaklaşık 4,5 km uzunluğunda bir kıyı okundan oluşmaktadır. Akdeniz'deki deniz kaplumbağalarının (Caretta caretta) en önemli üreme alanlarından biridir. Alan 461,46 km² ve 29.129 nüfus kapsanıyor.

Patara - 18.01.1990 tarih ve 90/77 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiştir. Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla ve Antalya illeri Fethiye ve Kaş ilçeleri ve bunlara bağlı 5 belde 4 köyden oluşmaktadır. Antalya İli Kaş İlçesi-Geleş Köyü sınırları içerisinde yer alan, Likya Uygarlığı dönemine ait Patara antik kenttir. Alan 189,81 km² ve 20.706 nüfus kapsanıyor.

2.3.4.3. Önemli Kuş Alanları (ÖKA)

Önemli Kuş Alanları (Yarar, M ve Magnin G. – 1997) kitabına göre:

Adı	Alanı (ha)	Koruma statüsü
Bafa Gölü (Çamiçi Gölü)	12.281	SIT Alanı, Tabiatı Koruma Alanı
Güllük Deltası	1.400	Hiçbiri
Köyceğiz Gölü	8.000	Özel Çevre Koruma Bölgesi

Tablo 2.3. Önemli Kuş Alanları (ÖKA).

2.3.4.4. Önemli Bitki Alanları (ÖBA)

Önemli Bitki Alanları (Özhatay N., Atay S., Byfield A. – 2005) kitabına göre:

Adı	Alan (ha)	Risk statüsü indeksi	Koruma statüsü
Batı Menteşe Dağları	103.377	22 (7 endemik)	Tabiat Parkı, Doğal Sit Alanı ÖKA (Önemli Kuş Alanı), Bitkisel Çeşitlilik Merkezi (SWA)
Gölköy		1 (0 endemik)	Yaban Hayatı Koruma Sahası, Doğal Sit Alanı Bitkisel Çeşitlilik Merkezi (SWA)
Bozburun ve Datça Yarımadalrı		159 (35 endemik)	Milli Park, Özel Çevre Koruma Alanı, Doğal Sit Alanı Bitkisel Çeşitlilik Merkezi (SWA)

Tablo 2.4. Önemli Bitki Alanları (ÖBA).

2.3.4.5. Anıtsal Ağaçlar

Muğla 82 kayıtlı ağacın bulunduğu bir anıtsal ağaç cennetidir. Çınar ağacı (*Platanus orientalis*), andız ağacı, karaçam (*Pinus nigra*), karaağaç (*Ulmus sp.*), karakavak (*Populus nigra*), meşe (*Quercus*), sığla ağacı (*Liquidambar orientalis*), palmye, ardıç ağacı, okaliptüs, keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*), akasya ağacı, dut ağacı (*Morus nigra*) ve damla sakızı ağacı (*Pistacia lentiscus*) bu ağaçlara örnektir. Fakat korunmakta olan ağaçların çoğu çınar ağaçlarıdır. Bunlardan en öne çıkanı Köyceğiz Sandras Dağları'ndaki 700 yıllık karaçam olmakla birlikte, Pınarbaşı – Bozöyük'teki 6 metre çapındaki çınar ağacı ve Marmaris'in Bayır Köyü'ndeki benzeri diğer örneklerdir.

2.3.4.6. Sulak Alanlar

Uluslararası Ramsar Sözleşmesi'ne¹ göre doğal veya yapay, geçici veya kalıcı, durgun veya akan, tatlı veya tuzlu, çekildiği zaman altı metreden daha az derinlikte olan tüm sular, bataklık araziler ve turbalıklar sulak alandır.

Aşağıdaki sulak alanlar Muğla İli Özel Çevre Koruma Bölgeleri'nde bulunmaktadır.

- Kocagöl-Kükürtlü Göl ve etrafındaki tüm küçük ve büyük göller sistemi.
- Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Dalaman sınırları içerisinde, Dalaman çayının denizle buluştuğu yerde oluşan bir sistem.
- Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Dalaman sınırları içerisinde, Yanıklar, Kargı ve Çiftlik bölgesel sistemleri.
- Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Fethiye sınırları içerisinde, Köyceğiz Gölü ve Dalyan kanalları.

¹ RAMSAR Sözleşmesi, sulak alanların korunuma ilişkin en önemli mevzuat, 1971'de imzalanmıştır. Bu Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme Türkiye Resmi Gazetesi sayı 21937, 17 Mayıs 1994'te yayınlanmıştır ve Türkiye bunu Kasım 1994'te onaylamıştır.

- Köyceğiz - Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Köyceğiz ile Ortaca sınırları içerisinde, Gökova sahil şeridi bölgesi feyazan sistemindeki ırmak.
- Gökova-Akyaka Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Akyaka Belediyesi ile Akçapınar ve Gökçe köyleri sınırları içerisinde, Akbük ırmakları feyazan sistemi.
- Gökova-Akyaka Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi, Yerkesik'in Akbük Koyu'ndaki küçük köyünün çevreleyen alan.

2.4. İKLİM VERİLERİ

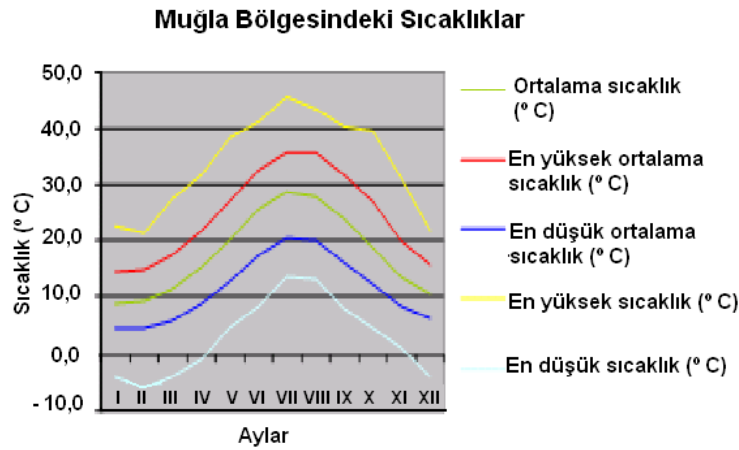
2.4.1. Giriş

Tüm iklim verileri Türkiye Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır (www.meteor.gov.tr). Aşağıda belirtilen veriler 2001 yılında elde edilen istatistiksel verilere dayanmaktadır. Bu verileri, bölge koşullarının genel olarak anlaşılması için yorumladık.

2.4.2. Sıcaklık

Muğla'da ortalama sıcaklık yazın 21° ile 31° C arasında, kışın ise 4° ile 14° C arasında değişmektedir. Yazın aşırı sıcaklar 45°C değerini bulmaktadır.

Bölgede buzlanma nadir görülür. Ortalama olarak, en soğuk aylarda sadece 10 güne kadar buzlanma (0° ile -3° C arasında) görülür. Düşük sıcaklıktaki günlerin sayısı birin altında kalmaktadır.

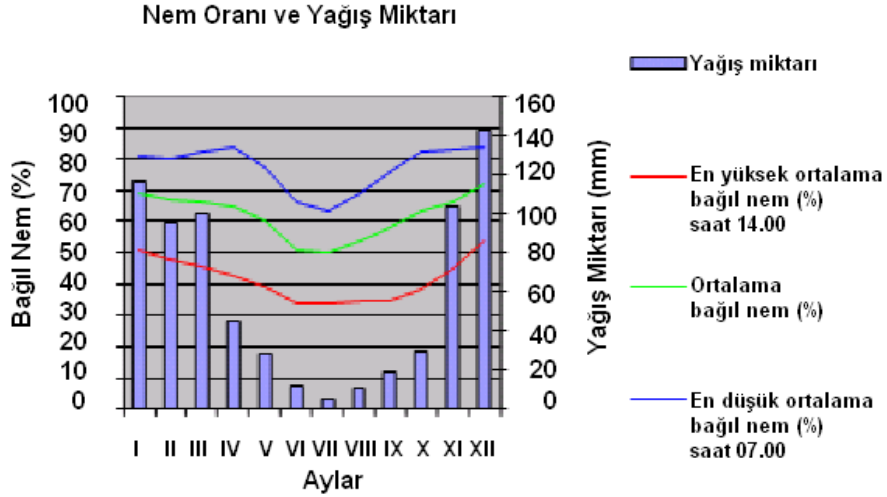
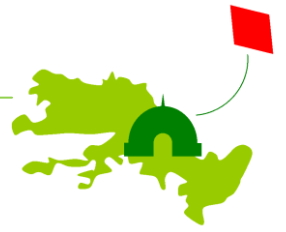
Şekil 2.3. Muğla bölgesindeki sıcaklıklar.

2.4.3. Nem ve Yağış Miktarı

Mayıstan Kasım'a kadarki dönemde buharlaşma oranı yüksektir. Buharlaşma miktarı ortalama olarak, Mayıs ayında aylık 7mm ile başlar. Temmuz ayında en yüksek değer olan aylık 10 mm'ye ulaşır. Kasım ayındaki yılın son görülen buharlaşma miktarı ise 4 mm'dir.

Bu buharlaşma oranları, net su depoları kaybının 5mm olduğu Temmuz ayı dışında yağış miktarları ile telafi edilir. Geriye kalan su bitki örtüsü ve toprak tarafından emilir. Ortalama yıllık yağış miktarı toplamda en düşük 710 mm değerindedir. Temmuz ayındaki en düşük yağışlar yaklaşık 5 mm'dir. En yüksek yağış miktarı Aralık ayında ortalama 143 mm değerindedir.

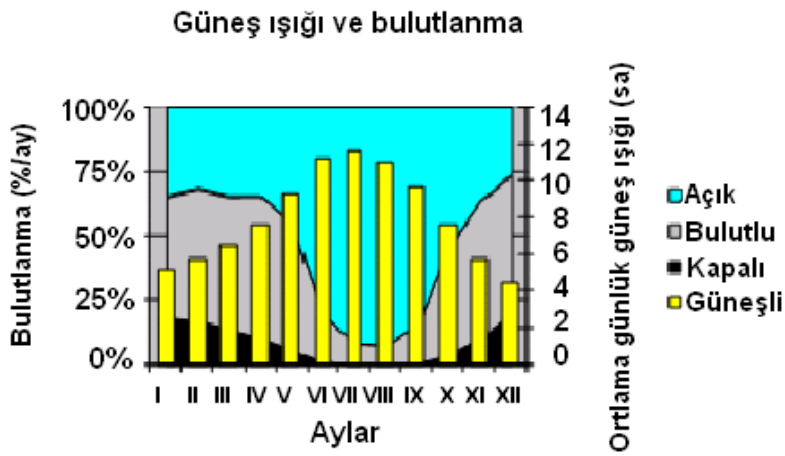
Ortalama bağıl nem oranları Temmuz ayındaki %50 ile Aralık ayındaki %72 değerleri arasında değişir. Günlük dalgalanmalar yaz ayında daha yüksek olup %34 ve %70 arasında değişir. Kış aylarında ise bu rakam %54 ile %81 arasında değişmektedir. En düşük değerler gündüzleri gözlemlenir.

Şekil 2.4. Muğla bölgesindeki bağıl nem ve yağış miktarı.

2.4.4. Güneş Işığı

Muğla bölgesindeki güneş ışığı ve bulutlanma düzenini en iyi aşağıdaki figure özetlemektedir. En yüksek güneşlenme süresi temmuz günlük 11,5 saat değeriyle temmuz ayındadır. Güneş ışınım yoğunluğu da $7,5 \text{ kWh/m}^2$ 'dir. Bu rakam ocak ayında $1,7 \text{ kWh/m}^2$ değerinde kalmaktadır. Yıllık ortalama güneş ışınımı ise $4,5 \text{ kWh/m}^2$.²

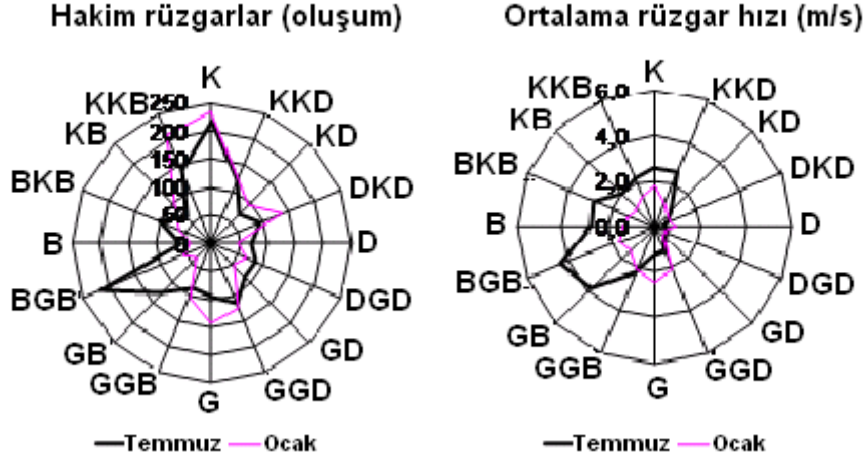

Şekil 2.5. Muğla bölgesindeki güneş ışığı ve bulutluluk.

2.4.5. Rüzgar

Aşağıdaki rüzgar grafikleri yazın rüzgarın kışa oranla daha kuvvetli olduğunu göstermektedir. Temmuz ayında, ortalama rüzgar hızı $2,1 \text{ m/s}$ iken, bu rakam ocak ayında $1,3 \text{ m/s}$ 'de kalmaktadır. Hakim rüzgar esiş yönü önemli değişiklik göstermemektedir. Yazın hakim rüzgarlar batı (en kuvvetli rüzgarların geldiği yön) ve kuzey yönlerindedir, kışın ise kuzey ve güney rüzgar yönleri hakimdir. Yaz aylarında daha çok rüzgar oluşmasına rağmen, kışın değişken düzene sahip olan fırtınalı gün sayısı daha çoktur.

² Güneş ışınım değerlerinin alındığı kaynak: *Energy Conscious Design* (1993), J.R.Goulding et al. (ed.), Londra: Avrupa Toplulukları Komisyonu.

Şekil 2.6. Muğla bölgesindeki rüzgar hızı ve yönü.

2.5. TARİHSEL TANIM

2.5.1. Muğla İli'nin Tarihi

Anadolu'da antik çağlarda, Menderes (Meander) ile güneydeki Dalaman ırmakları arasında kalan bölge Karya olarak adlandırılıyordu. Yerleşik halk Karyalılar ve Lelegelerdi. Homer İlayda'sında Karyalıları, topraklarını Truvalılarla beraber Yunanlılara karşı savunan Anadolu'nun yerlileri olarak tasvir etmiştir.

Antik Karya'nın büyük şehirlerinden Muğla'nın, Antik Yunan kolonilerinin yerleşimine kadar Mısır, Asurlular ve İskitlerin akıncı müfrezeleri tarafından işgal edildiği bilinir. Yunanlılar bu bölgede uzun bir süre boyunca yerleşik şehirler kurarak yaşamışlardır. Datça yarımadası ve Bodrum'un (Halicarnassos) ucundaki Knidos ile beraber Bodrum sahilinde ve iç kesimlerdeki birçok küçük kent ve Fethiye bölgesindeki Telmessos, Xanthos, Patara ve Tlos bu şehirlere örnektir. Persler tarafından fethedilen kıyı sonunda Büyük İskender tarafından tekrar alınarak Karya'nın bölgedeki hükmüne son verilmiştir.

Milattan sonra 1261'de, Menteşe Bey kendi adını taşıyan ve başkenti Milas olan beyliği ile Muğla bölgesi civarında egemenliğini kurmuştur. Menteşe beyleri şehri 1390'a kadar ellerinde tutmuşlardır. Bu, bölgede yüksek seviyede kültürel gelişime ulaşmış ve mimarisi günümüze kadar korunmuş ilk Türk Devleti'dir. Şehir aynı zamanda önemli bir deniz gücü olmuş ve Ege Adaları, Mısır, Venedik ve Girit ile ticaret yapmıştır. Menteşe dönemindeki Türk yerleşimi, Kütahya ve Tavas'dan gelen göçlerle oluşturulmuştur.

1390'da, Muğla Osmanlı İmparatorluğu tarafından ele geçirildi. Fakat sadece 12 yıl sonra, Timur ve kuvvetleri Osmanlıları Ankara Savaşı'nda mağlup ettiler ve Anadolu'daki diğer beylikler gibi Menteşe Beyliği bölgedeki hâkimiyeti tekrar ele geçirdi. Muğla, tekrar Osmanlı egemenliğine Fatih Sultan Mehmet zamanında 1451 yılında girdi. Bölgede Osmanlı döneminde gerçekleşen en önemli olay, Marmaris'ten yönetilen Kanuni Sultan Süleyman'ın ünlü Rodos seferidir.

Muğla, bu uzun tarihi sayesinde antik harabeler bakımından zengin bir şehirdir. Fethiye yakınlarındaki, UNESCO tarafından dünya mirası sit alanı ilan edilen Leteon'un da içinde bulunduğu 100den fazla kazı yeri mevcuttur.

2.5.2. Milas İlçesi

2.5.2.1. Milas İlçesi'nin Kısa Tarihi

Milas ismi, Karya şehri olan Mylasa'dan ve Mylasa ismi de Khrysaor'un oğlu ve Sisyphos ile Aiolos'un torunu olan Mylasos'dan gelmiştir.

Lasos antik kenti, Milas'tan 18 km uzaklıkta olan Kıyıkışlacık Köyü'nün girişindedir.

Şehir, Argos kolonicileri tarafından kurulmuş ve sonrasında Milet'ten göç almıştır.

Roma sütunlarından yapılmış bir giriş ile süslenmiş agoranın batısında bir "odeon" bulunmaktadır. Bu Artemis ve Zeus tapınaklarıdır. Tapınağın doğu tarafından kutsal bölgeyi süsleyen yazıtlar, mihraplar ve dikili taşlar vardır. Zeus Tapınağı'nın üstündeki tiyatro, Helenistik tarzda inşa edilmiş ve Romalılar zamanında tamir edilmiştir. Şehrin en yüksek noktasındaki kale Hıristiyanlık dönemindedir.

Köy ve Lasos antik şehri birbirleri ile iç içedir. Köylüler antik yolları hala kısa yol olarak kullanmakta ve eşekleri buralara bağlamaktadır. Köy, doğal bir limanın oluşturduğu ve girişine dar bir dalgakıranın inşa edildiği kıyıda bulunmaktadır. Kıyıkışlacık koyundaki deniz fenerinden ve limanın antik yüksek bölümlerinden görülebilir.

1960'dan itibaren İtalyan arkeoloji ekibi tarafından agora bölgesi kazılmaktadır. Balıkpazarı mozalesi, antik şehrin iyi bilinen Roma yapılarının en büyüklerinden biridir ve Kültür Bakanlığı tarafından restore edilmiştir.

BARGYLIA

Boğaziçi Köyü'nün eski adı Bargylia'dır. Karya şehri olan Bargylia bir zamanlar deniz kenarındaydı. Osmanlı dönemimde köyün ön tarafındaki bataklık arazide tuz üretilmiş. Şehre halk arasındaki Varvil, Karya dilinde ise Andanos denirmiş. Şehrin en kutsal bölgesi, köyün karşı tarafında bulunan Kemikler'deki Artemis Knidos Tapınağı'dır. Bölge Bizans dönemimde savunma kalesi olarak kullanılmış ve eski harabe izleri yeniden inşa edilen Bizans duvarlarını göstermektedir. Tepedeki dağılmış kalıntılar bütün kıyı boyunca uzanmaktadır. Kuzeye bakan tiyatro ve tapınak için keşif gezisi gereklidir.

BAFA GÖLÜ

Söke Vadisi 2000 yıl önce deniz seviyesi altındaymış ve burada geniş bir körfez bulunmaktaymış. Büyük Menderes Irmağı'ndan gelen tortular körfezi doldurmuş ve bir ovaya çevirmiştir. Günümüzdeki Bafa Gölü de bir zamanlar denizin parçasıymış. Gölde iki tane ada bulunmaktadır. İkiz adalardan biri yarımada şeklinde tuz ile anakaraya bağlıdır. Adalar ve Herakleia antik şehri ziyaret edilebilir. Adalar bulunmakta olan kilise ve manastırlardan en eskisi Yediler Manastırı'dır.

HERAKLEIA/LATMOS

Herakleia antik şehri Bodrum'da Çamiçi'ne 9 km uzaklıkta bulunan Kapıkıyı köyündedir.

Herakleia'nın bilinen tarihi milattan önce 7. Yüzyıla kadar gitmektedir. Şehrin yıldızı Helenistik ve Romalılar döneminde parlamış ve deniz ticaretinden zengin olmuştur. Bizans döneminde piskoposluk merkezi olan şehirde aynı zamanda Endymion bölgesi Hıristiyanlar tarafından kutsal sayılmaktadır.

Antik bölge günümüzde "Arap Avulus" olarak adlandırılmaktadır ve Karpuzlu Köyü yakınlarında bulunmaktadır. Antik tiyatro, Atena Tapınağı ve agoranın harabelerini içermektedir. Helenistik dönemde inşa edilen ve Bizans dönemimde de varlığını sürdüren Herakleia antik şehrinin düzenli bir planı vardır.

Modern ilkokulun bulunduğu düz alan, Helenistik dönemde agora olarak kullanılmaktaydı. Bir kayalık tepesine kurulmuş Atena Tapınağı, kalan yazıtlardan açıkça tanımlanabilmektedir. Agoranın doğusundaki bir evin avlusunda bulunan önemli harabeler zeytin ağaçları ve gri kayalar ile çevrelenmiş Endymion ait mihraptır. Bu harabeler göl kıyısından kaba bir yapı gibi yukarı tepelikten ise bir tiyatro gibi gözükmektedir.

Beşparmak Dağları'na tırmanan yol üstünde, eski kaldırımlar, yukarıdaki savunma kalesi ve Kapadokya'dakilere benzeyen 10. Yüzyıldan 13. Yüzyıla kadar olan zamandan kalma Hıristiyan anıtları görülebilir.

Alman Arkeoloji Enstitüsü araştırmalarına devam etmektedir.

ÖREN-KERAMOS

Akyaka ve Ören arasında, Kryasor Birliği'nin üyesi olan antik Keramos (anlamı: seramik) şehrinin harabeleri ziyaret edilebilir. Keramos, Helenistik dönemde Rodos egemenliği altındaymış ve yine aynı dönemde komşu Stratonikeia ile bağıllık anlaşması imzalamışlar. Milattan önce 129 yılında, Romalıların Küçük Asya Devleti'nin bir parçası olmuş ve sonrasında kademeli şekilde önemini yitirmiştir. Arkeolojik bölgenin arka tarafında Meşekayası Dağları'nda şehir surları vardır. Duvarların alt kısımlarında çokgen biçiminde taşlar kullanılmıştır. Öte yandan duvarların üst kısımlarında ise kesilmiş taşlardan yapılan düzenli taş duvar tekniği kullanılmıştır. Bakıcak bölgesindeki taş terasta, 25 metrelik yükseklikleri ile fark edilen iki önemli tapınak bulunmaktadır. Akyapı, Romalılar tarafından yapılan site, şehrin iç kısmındadır. Bölgeye Gökova yolundan gelenler, Meşekayası Dağları'nın arkasındaki su kemerini göreceklerdir.

GÜMÜŞKESEN

Milattan sonra 2. Yüzyılda, Gümüşkesen'de bir anıtsal türbe inşa edilmiştir.

BEÇİN

Beçin harabeleri Milas'ın güneyine 5 km uzaklıkta bir yayla üzerindedir.

Şehrin ortaçağ İtalya'sındaki adı "Pezona" ve Türk kaynaklarındaki adı "Barçın", "Berçin", "Peci" ve "Beçin"dir. Şehrin tarihi açık olarak bilinmemekle beraber Osmanlı döneminden günümüze kadar uzanmaktadır. Menteşeoğulları tarafından alınan bölge 14. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı egemenliğine girmiştir. Menteşeoğulları döneminde başkent başlarda Milas'tı fakat sonrasında savunması daha kolay Beçin'in merkezine taşınmıştır. Ahmet Gazi döneminde Tacettin tarafından yönetilmiştir. Tacettin'in ölümünden sonra bölge Yıldırım Bayezid döneminde Osmanlı İmparatorluğu'na geçti ve merkez hükümeti Balat'a (Milet) taşındı.

Bizans dönemi kalesi, Milas Ovası'na üstten bakan mutluca (Beçin) Köyü'ndeki yayladadır. Menteşeoğulları zamanında kale yenilenmiştir.

Şehirdeki korunmuş yapılar şunlardır:

- *Roma Mezarı*
- *İç Kale*
- *Büyük Hamam*
- *Ahmet Gazi Medresesi*
- *Bey Konağı*
- *Bey Hamamı*
- *Kızılhan Şapeli*
- *Yellin Camisi*
- *Yellin Medresesi*
- *Karapaşa Medresesi*

1974'te Beçin kalesi restore edildi. Duvarlar tarafından çevrili kalede, hamam ve mahzen kalıntıları hala görülebilir. Yol kenarında ise gömüt şeklinde bir Roma mezarı bulunmaktadır.

MİLAS

Milas veya çevresinde bulunan, günümüzde görülebilecek önemli tarihi öğelerden bazıları şunlardır:

Milas Evleri: Milas'ta 19. Yüzyıl ve 20. Yüzyıldan kalma evler mevcuttur. Her evin, küçük ya da büyük, bina girişinde bir avlusu bulunmaktadır. Sokağa açılan bahçe kapıları evden aşağıdadır ya da aynı seviyededir. Evler iki katlıdır ve ikinci kat sokak üzerine çıkıntı yapar. Ahır, mutfak ve tuvaleti olan evlerin zemin katları depo alanı ya da kiler olarak kullanılmaktadır. Avludan ikinci kata çıkan mermer veya ahşap merdivenler vardır.

Şekil 2.8. Milas merkezde tipik bir ev (Bugünlerde kız öğrenci yurdu olarak kullanılmaktadır).

Şehir merkezinde, Avrupa'ya giden ve Avrupa mimarisinden etkilenen mimarlar tarafından tasarlanmış ilk cumhuriyet evlerinden bulunmaktadır. Bu evlerle Milas evleri arasındaki fark, dışa açık olarak yapılmaları ve mutfakla tuvaletin içeride bulunmasıdır. Bunlar aynı zamanda üst katta iki ayrı odaya açılan geniş salonların bulunduğu iki katlı binalardır. Nedime Beler, Selahattin Oğuz, Servet Akgün ve Murat Mentеше bu tarz evlere en iyi örneklerdir. 18. yüzyıldan kalan evler arasında Sultan Abdülaziz'in bağ evi en güzel örnektir. Kare bir kule şeklinde inşa edilmiş ve dört katlıdır. Bölme kısımları ahşaptan yapıldığı için çökmüştür.

Karyalı Zeus Tapınağı: Karyalı Zeus Tapınağı, bir podyum üzerine inşa edilmiştir ve Hisarbaşı Tepesi'ndedir. Tapınaktan geriye tek bir Korint tarzı sütun kalmıştır. Kentin eski surlarından bugüne ulaşan tek kalıntı ise, yörede Baltalı Kapı olarak bilinen kapı kemeridir. Kapı M.Ö. 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Kemerinin kilit taşı üzerindeki çift yüzlü balta motifinden dolayı yörede Baltalıkapı olarak anılmaktadır. Gümüşkesen Anıtı 2. yüzyıldandır ve iyi korunmuş bir mezar anıttır. Bodrumdaki mozolenin küçük bir benzeridir. Soda Dağı'nın yamacındaki Gümüşlük mevkiinde bulunan mezar anıtın yüksek bir kaidesi ve kademeli bir çatısı vardır.

Su Kemerleri: Milas'ın doğusuna doğru uzanan ovalarda Bizans döneminden iki su kemeri bulunmaktadır. Su kemerlerinin inşasında antik yapılardan alınan taşlar kullanılmıştır.

Firuz Ağa Camii: Milas merkezde, Mentешеoğulları Türklerinden kalan en önemli eser.

Osmanlı dönemine ait yapılar:

Çöllüoğlu Hanı: 1719-1720 yıllarında inşa edilmiştir, Hisarbaşı mahallesindedir.

Ulu Camii: Milas'ın en büyük camisidir. 1378 yılında yapılmıştır ve Hocabedrettin mahallesindedir yer almaktadır.

Beden Camii: Duvarları, antik yapılardan alınan taşlar ve tuğla karışımından yapılmıştır. 14. yüzyılda yapılmıştır ve Hisarbaşı mahallesindedir.

Ağa Camii: Hacı Abdi mahallesindedir.

Kurşunlu Camii: Firuzpaşa mahallesindedir.

Köprüler: Milas'ta ayrıca Osmanlı dönemi eseri olan iki köprü bulunmaktadır. Bunlardan biri kent merkezinden geçen Balovca deresi üzerindedir. İzmir yolundaki Sarıçay üzerindeki tarihi köprü ise her an çökebilir. Milas'a bağlı Selimiye beldesindeki Osmanlı dönemine ait iki eserden biri olan **Abdül Fettah Camii** ise, hanı ve hamamı ile bir külliye görünümündedir.

Bölgede yapılan kazılardan ya da arkeolojik alanlardan elde edilen bulgular Milas Tarih Müzesi'nde sergilenmektedir.

1987 yılında açılan müze, 1500 m²'lik bir bahçeye sahip iki katlı bir binadır. 11 vitrinde Stratonikeia'daki kazılarda bulunan altından el yapımı eşyalar, lasos'tan pişmiş kilden yapılmış yağ lambaları, Milas ve çevresinden bulgular vardır ve ayrıca dönemin vatandaşlarından bazılarının mermer heykel başları da sergilenmektedir. Müze bahçesi açık hava sergi salonu olarak kullanılmaktadır.

Milas Müzesi ilk olarak 1983'te, bakanlığın onayıyla, Bodrum Müzesi'nden transfer edilen ve ilçe sınırlarında yapılan kazılardan çıkarılan tarihi eserler ile kuruldu ve 1987'de ziyaretçilere açıldı. Milas Müzesi Müdüriyeti Kültür Merkezi binasında bulunmaktadır. Kültür Merkezi, bahçeler ve iki katlı kilerle birlikte toplam 1556 m²'lik alanda, 400 m² genişliğinde inşa edilmiş bir binadır. Binanın zemin katında Müze Sergi Salonu ve idari birimler bulunmaktadır.

Müzenin bodrum katında, depo malzemeleriyle beraber fotoğraflar ve laboratuvar bulunmaktadır. Milas bölgesi ve çevresindeki antik yerleşim yerlerinden bazı eserler bahçedeki taşınabilir kültürel varlıklar bölümünde sergilenmektedir. 1998 Haziranı itibarıyla, Milas Müzesi 2615 arkeolojik parça, 75 etnografik parça ve 1047 madeni para olmak üzere toplamda 3737 parçaya ev sahipliği yapmaktadır.

2.6. DEMOGRAFI

	Nüfus					
	Toplam		İl ve ilçe merkezleri		Kasaba ve köyler	
İl	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Muğla	802.381	817.503	339.757	350.050	462.624	467.453

Tablo 2.5. Muğla İli'nde nüfus.

2.7. KÜLTÜR

2.7.1. Giriş

Muğla İli'nde yerel kültür ve gelenekler hala devam etmektedir. İnsanlar da kültürlerinin özelliklerinin ve yabancılara çekici geldiğinin farkındadır. Bu yüzden turistlerin dâhil edildiği, ekonomik katkı sağlamak için yerel kültürü geliştirme çabaları olmuştur. Fakat bu çabalar örgütlenmenin ve uzun vadeli planların eksikliğinden ötürü yetersiz kalmıştır. Yerel halk yabancıları sürdürülebilir bir şekilde bölgeye çekmeyi, ne istemeyi ve ne sunmayı tam olarak bilmemektedir. Tipik kültürel unsurlar; düğün kutlamaları, yapılan şenlikler (boğa güreşi, deve yarışları vb.), yerel yemekler (birçok çeşit ve türde) ve bunların hazırlanış şekilleri, el işleri (en önemlisi halıcılık) ve genel yaşam tarzlarıdır (misafirperverlik, pazar alışverişleri).

Muğla İli'ndeki köy sayısı ve önemli kültürel çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda, bölgenin kültürel zenginliğini göstermek amacı ile hazırladığımız bu metin sadece kısa bir özetdir.

2.7.2. Köyler

ÇOMAKDAĞ

Çomakdağ Köyü Beşparmak dağlarının zirvesine sırtını dayamıştır. Çomakdağ evlerindeki sanat, dünle bugünü ustaca kaynaştıran mimari üsluptur. Taştan yapılmış evlerde bacaların tepelerinde yer alan yarım ay ya da kartal başı şeklindeki figürlerin oluşturduğu estetik görünüş ilgi çeker. Antik yapılardan esinlenmiş bacalara başka yerde rastlamak mümkün değil.

Kendi içine kapalı köy, gelenekleriyle yaşamaktadır. Düğünler 4 gün sürer. Buğday geleneksel olarak dibekte dövülür, ovalarda atış yapılır, en iyi atışı yapana oğlak hediye edilir, kadınlar kendi aralarında eğlenir, gelin alma ve duvak günü yapılır.

Çomakdağ Köyü'nün natürel birinci zeytinyağı meşhurdur.

GÜLLÜK VE BOĞAZIÇI KÖYLERİ

Güllük Asin koyu ve Mandalya Körfezi arasında bulunan bir balıkçı köyüdür ve Milas-Bodrum yolundan 8 km uzaklıktadır. Bodrum'un kalabalığından hoşlanmayanlar için huzurlu bir tatil imkânı sunar. Liman kamyonlarla getirilen boksit mineralleri ihraç etmek için kullanılır. Güllük geçimini hala doğal ve çiftlik balıkçılıktan ve liman faaliyetlerinden sağlamaktadır. Aynı zamanda sahildeki köyün karakterini yansıtan kahvehaneler ve balık lokantaları da diğer geçim kaynaklarıdır. Güllükte bölgeye özgü tekneler olan "gulet"lerin üretildiği tersaneler vardır.

Şekil 2.9. Yöresel kıyafetlerle geleneksel evde kadın, Çomakdağ Köyü.

Şekil 2.10. Güllük Limanı.

Boğaziçi Köyü (eski Bargliya³, metin kutusuna bakınız), Bodrum'dan 30 km ve Milas'tan 25 km uzaklıktadır. Boğaziçi zeytin ağaçları ile çevrilmiş bir koyda bulunmaktadır. Geçmişte bölgede tuz üretimi faaliyetleri bulunmaktaymış. Günümüzde tuz havuzları terk edilmiştir ve bölgede tarıma elverişli arazi olmadığı için köylüler geçimini denizden sağlamaktadır. Geçmişte çok miktarda balık bulunmaktayken, bugünlerde yavru balıkların çiftliklere satılmasından dolayı balıkçılık kültürü tehdit altındadır.

Boğaziçi'nde balık lokantaları ve aynı zamanda balıkların satıldığı çiftlikler mevcuttur. Köye özgü salata yerel zeytinyağı, sarımsak ve karabiberin kullanıldığı balık tabağıdır. Zeytinyağı aynı zamanda satılmaktadır.

³ Köyün önceki adı Bargliya, kanatlı at Pegasus hakkında söylenen bir efsaneden türemiştir. Kahraman Bellerophon'a ait olan Pegasus sahibinin en iyi arkadaşı olan Bargylos'u tekmelemiş ve öldürmüştür. Bellerophon da yere arkadaşının adını vermiştir.

Boğaziçi ayrıca bir kuş cennetidir. Fakat özel koruma altında olmadığı için avcılığı engellemek için bir denetleme yoktur ve kuşlar tehdit altındadır.

2.7.3. Pazarlar

“Salı Pazarı”, Milas ve çevresinde haftada bir kurulan yerli ve geleneksel pazardır. Yaz döneminde turistleri bölgeye çeken, en iyi bilinen pazarlardan biridir. Turistler ortamın tadını çıkartmakta ve zeytinyağı, yoğurt, taze meyve ve sebze, çam balı ve yerel kıyafetler giymiş kadınlar tarafından satılan el işi örgüleri almak için gelmektedir.

2.7.4. El Sanatları

El Sanatları ve Nakış

Nakış genel olarak kızlar tarafından çeyizleri için hazırlanır ve kıyafetler, dokuma bezler, iğne işleri, boncuklarla süslenmiş danteller, tığ ile işlenmiş danteller, halılar ve el dokuması ürünlerden oluşur. Çomakdağ yöresindeki Kızıldağ Köyü’nde saf ipekten yapılan nakış “yanış” olarak adlandırılır. Yanış parlak ve güçlü renklerden yapılır ve çanta veya süs eşyası yapımında kullanılır.

Ahşap Oymacılığı

Milas ahşap oymacılığı meşhurdur. Tarihi ve modern Milas evlerinde günümüze kadar korunmuş tavan, saçak ve dolaplardaki motifler bunların en güzel örnekleridir.

Halıcılık

Milas, Türkmen boylarının en eski yerleşim yerlerinden biridir. Bölge kendine has gelenek ve kıyafetlerini korumuştur. Milas’ta bölgeye özgü halılar dokunmaktadır. Bölgedeki halıcılık geleneğinin namaz seccadesi yapımı ile 16. yüzyılda başladığına inanılır. Bölgenin 18. Ve 19. Yüzyıldan kalma halıları geleneksel ve barok tarzındadır.

Milas namaz seccadeleri geleneksel olarak mihrap desenleri içerir; mihrabın şekli eşkenar dörtgendir ve tepesinde minareyi temsil eden desen, iç kısımlarda ise zarif bitki motifleri gösterilmektedir. Motifler çevre çizgileri olmadan da yapılmaktadır.

Ada Milas halısı, Milas halılarının en eski örneklerinden biridir. Yan yana çizgiler üzerinde kenar desenleri vardır. Her sütunda desen tekrarlanır. Barok tarzı olarak tanımlanana halılar, Osmanlı sanat ve mimarisinin Avrupa’dan önemli şekilde etkilendiği Sultan Abdülmecit zamanında üretilmişlerdir. Halılar düz çizgiler yerine kenarında çiçek desenleri olan zikzaklı çizgilerle süslenmiştir. Adının, bir bölümüne yerleştirilmiş olan karanfil demeti deseninden alır.

Milas’taki bir diğer halı grubu da madalyonlu halılardır. Bu halılar dikdörtgen, kare ve altıgenlerin değişik biçimlerinden oluşmaktadır. Karacahisar Köyü’nde üretilen Karacahisar halısı bu gruba aittir.

Milas halısı üretimi için 18. Ve 19. Yüzyıldan itibaren saf yün kullanılmıştır. Halılar, bazıları bitki köklerinden elde edilen doğal boylarla renklendirilmektedir. Karacahisar, Ören, Dörttepe, Gereme, Bozalan, İkizköy, Pınarköy, Mezgit, Gürceğiz, Akçakaya ve diğer köylerde bu halıların dokumacılığı devam etmektedir.

Şekil 2.11. Geleneksel el yapımı Milas halıları (Karapınar Köyü).

2.7.5. Folklor

Bölge folklorunun öne çıkan özelliği geleneksel dansıdır. Bölgedeki en yaygın dans buraya özgü olan Zeybek oyunudur. Genelde erkekler tarafından oynanan, kol ve bacak hareketlerinin vurgulandığı yavaş bir dans türüdür. Kerimoğlu, Çökterme, Keklik, Muğla Zeybeği ve Cavur Asarın Yolları bilinen zeybek türlerinden bazılarıdır.

2.8. ALTYAPI VE SOSYAL TESİSLER

2.8.1. Altyapı

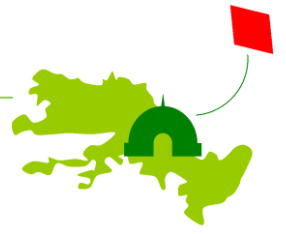
Tarım ürünlerinin lojistik ihtiyacı ve turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmasından dolayı bölgeye uygun bir altyapı sağlanması çok önemlidir.

Genel anlamda, başlıca bölgeler içinde Muğla iyi gelişmiş bir altyapıya sahiptir. Muhtelif liman ve havalimanları ile deniz ve hava yolu ile rahatlıkla ulaşılmaktadır. Muğla'dan da diğer bölgelere ulaşım kolaylıkla sağlanmaktadır. Fakat köyler ve proje bölgesine gidildikçe bu kolaylık azalmaktadır. Proje bölgesine rahat ve hızlı bir şekilde ulaşılmaktadır fakat araziye dolaşmak için dört çeker bir araca ihtiyaç duyulmaktadır. Köylerde toplu taşıma hizmeti sadece belirli saatlerde geçen minibüslerle sınırlıdır.

Muğla İli'ndeki ulaşım ile ilgili mevcut durum aşağıda belirtilmiştir.

- Dalaman ve Milas-Bodrum'da iç hatlar ve yurtdışı uçuşlarında hizmet veren ve turizm sektörünün ihtiyaçlarına karşılık veren iki havalimanı vardır.
- Bodrum, Marmaris, Fethiye ve Güllük'te yat limanları vardır.
- Muğla'dan ve sahil yörelerinden İzmir, Antalya, Ankara, İstanbul'a ve Türkiye'nin diğer önemli şehirlerine hizmet veren özel otobüs firmaları vardır.

Proje bölgesinde, eğlence faaliyetlerinde kullanılabilecek yol ve patikalar bulunmamaktadır. Bu yüzden, turistler çiftçiler tarafından kullanılan toprak yolları kullanmaya mecbur kalmaktadır.

Şekil 2.12. Proje bölgesi etrafındaki turistik yerleri ve altyapı.

2.8.2. Sosyal Tesisler

Altyapıya benzer bir şekilde, sosyal tesislerdeki gelişme ana bölgelere (bakınız Veri Toplama raporu) oranla proje bölgesi gibi küçük yerlerde daha azdır.

2.9. TURİZM

2.9.1. Muğla İli'nde Turizm

Muğla İli; plajları, arkeolojik ve tarihi eserleri, kendine özgü zengin biyolojik çeşitliliği sonucunda birçok koruma alanları ve yılın her zamanında elverişli iklimi ile turistik yerler bakımından çok zengindir. Ek olarak, Muğla iyi ve hala gelişmekte olan bir altyapıya sahiptir. Kitle turizmi en büyük paya sahiptir: insanların çoğu kıyı bölgelerine gitmektedir ve tatillerini kültür ve doğa gezileri ile tamamlamaktadır. Şu anda, ekoturizme ve tabiatta dinleme aktiviteleri gibi alternatif turizm çeşitleri yükselişindedir ve Muğla İli bu tarz alternatifler için mükemmel bir potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak, turizm Muğla İli için en önemli gelir kaynağı durumundadır ve bu konuda tarımsal faaliyetleri geride bırakmaktadır. Muğla çok çeşitli tatil imkânları sunmaktadır:

- Güneş ve deniz (plaj) tatilleri
- Arkeolojik ve kültür tatilleri
- Yatçılık
- Su sporları, dağcılık, tüple dalış gibi aktif sporlar
- Golf sahaları hızlı bir şekilde artmaktadır.
- Ekoturizm (bölgenin potansiyeline göre çok düşük seviyede olmasına rağmen)

Yine de, düşünülen proje bölgesi, Çamseki ve Gökçeler Vadisi, turistler tarafından tanınmamaktadır.

2.9.2. Ekoturizm

Kamunun çok ilgisini çeken fakat hayal kırıklığı yaratan özel girişim olan *TaTuTa* (Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü İşgücü ve Bilgi Takası Projesi), Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından organize edilmiştir (<http://www.bugday.org/tatuta>).

Şekil 2.13. Türkiye'deki TaTuTa bölgeleri.

TaTuTa kavramında, turistler ekolojik unsurlara göre yaşayan çiftçilerin tarımsal yaşantılarının bir parçası olmaya davet ediliyorlar. Tarlada çalışma veya ücret karşılığında turistlere yatak ve yiyecek sunuluyor.

Buğday, Ekoloji yaşamın tüm unsurlarını tanıtan, gönüllülüğe dayalı bir ekolojik dernektir. Kesin olarak günümüz dünyasının ihtiyaçlarına ve insanların ilgisine cevap vermektedir. Geniş sayıda küçük projeler yürüten bu ekolojik dernek, Türkiye'de göreceli olarak iyi bilinmektedir. Fakat organizasyon, girişimlerini daha büyük boyutlara ve sürdürülebilir kalkınmaya dönüştürmede başarısız gözükmektedir. Aynı zamanda uzman bilgisi çok kısıtlı bir Alana yayılmaktadır. Organizasyon gönüllülerle çalışmaktadır ve herhangi bir ticari yaklaşımdan geri durmaktadır. Bu yüzden de, sürdürülebilir kavramlar yaratma da ve çalışma verimliliğini arttırmada sorunlar yaşamaktadır.

Yurtdışında Buğday'inkilere benzer projelerde başarı sağlayan örnekler mevcuttur.

2.9.3. Golf Sahaları

Türkiye'nin güneybatısında önemli sayıda büyük golf sahaları bulunmaktadır ve yenileri yapım aşamasındadır. Muğla İli'nde iki büyük golf sayısı vardır ve bir bu kadarı da geliştirilme sürecindedir.

2.9.4. Turistik Yerler

Önceki bölümlerde Muğla İli'nin turizm açısından potansiyeli açıkça belirtilmiştir. Aslında ilin birçok özellikleri bir seviyeye kadar turistik amaçlar için kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları:

- Milas şehir merkezi, tarihi eserlerle doludur (örn. Milas evleri, Tarih Müzesi, vb.) ve rehberli yürüyüş turları ile ziyaret edilebilir.
- Bazı tarihi alanlar amatör rehberler tarafından bilgi panelleri ve yakınlardaki konaklama olanakları sayesinde keşfedilmiştir (örn. Latmos). Ancak Milas İlçesi'nde bol sayıdaki tarihi alanlar bulunmaktadır ve ekonomiye katkıda bulunan ve tarihi eserleri koruyan sürdürülebilir bir turizm için daha çok ve daha iyi örgütlenmeye ihtiyaç duymaktadırlar.
- Bazı köyler uzun süren düğünleri (Çomakdağ), yarışları, şenlikleri ve geleneksel yemekler (Labranda) gibi folklorik geleneklerini turistlere sunmakta veya satmaktadırlar.
- Spor etkinlikleri (örn. Ören'de yamaç paraşütü), profesyonel olarak organize edilmelidir ama bir yandan da gerçekleştirilmesi en kolay olanlardır. Bunların turistler için cazibesi tartışmasızdır ve yerel özellikler ile ilişkisi yoktur. Fakat kontrol altında yapılmazsa sosyal dokuya zarar verebilirler.
- Meşhur Mavi Tur tekne gezileri gibi turistik turlar ve aynı zamanda Likya yürüyüş turları.
- Bazı bölgeler deniz kenarı yaşamları ile (liman, plajlar) ve balık yemekleri ile tanınmaktadır (örn. Güllük, Kıyıkışlacık). Pansiyon, restoran ve plaj gibi altyapılara sahiptirler.

- Muğla İli'nin her yerinde, zengin bir biyolojik çeşitlilik sunan birçok tabiat alanları bulunabilir. Bunlardan bazıları turizmin sürdürülebilirliğini sağlamak için idare altındadır.
- Ne yazık ki bu faaliyetlerden sadece birkaçı profesyonel olarak yürütülmektedir (genellikle, bunlar sadece bölgeye özgü sportif etkinlikler olarak kalmamaları için tek elden yürütülmelidirler ve öte yandan doğa ve tarih koruma programları birkaç zengin tarafından desteklenmektedir).
- Genel olarak mevcut faaliyetler yeterli düzeyde değildir. Örnek olarak, Boğaziçi Köyü'ndeki zengin kuş yaşamı korumasız durumdadır. Bu da avların kontrolsüz şekilde yapılmasına ve türlerin yok olmasına yol açmaktadır. Bazı örneklerde kontrolsüz çarpık kentleşme, emlak piyasasının gelişmesi (tatil evlerinin hoş olmayan şekilde yayılmaları), termik santraller ve fabrikalar gibi önceden planlanmamış altyapılar (yerel sanayiye desteklemek amacı ile yapılsa da yetersiz planlama yüzünden çekici olan yerlerin potansiyelini azaltmakta ve zarar vermektedir) mevcuttur. Bölge gelişimini sürdürmek için her ne kadar enerji ve diğer ihtiyaçlara gereksinim duysa da, bu tarz projeler ekonomik kalkınma ile çevre ve kültürün korunması arasındaki dengeyi sağlamak için yakın inceleme altına alınmalıdır.
- Yetersiz program ve finansal destekler, ya arkeolojik araştırma çalışmalarının erkenden durdurulmakta (örn. Euromos), ya da faaliyetle ilgili yasaların geçmesine izin vermemektedir.

2.10. TARIM

2.10.1. Muğla İli'nin Tarımdaki Genel Durumuna Bakış

Muğla'nın başlıca tarımsal ürünleri sığır yetiştiriciliği, arıcılık, zeytin, domates (ve diğer sebze ürünleri), tahıllar (özellikle buğday) ve balığa dayanır (özellikle deniz levreği ve çipura). Aslında, Muğla'nın elverişli iklimi Türkiye'de üretilen birçok ekinin üretimine izin verir. Tarımsal üretim her yıl değişir fakat zeytin, domates, narenciye bal ve balık ürünleri bölgedeki temel ürünlerdir. Tütün ve pamuk üretimi için kullanılan eski geniş araziler kademeli, olarak zeytinlikler ve yem bitkileri ekimi için yer değiştirmiştir. Son yıllarda, pamuk ve narenciye üretimi genel olarak ve nar üretimi özellikle artmıştır. Tablo 2.6 son yıllarda çeşitli ürünlerden elde edilen geliri göstermektedir.

Bitkisel üretim:	
Sera domatesi:	329.283.000 TL
Zeytin:	90.000.000 TL
Narenciye:	155.168.000 TL
Hayvansal üretim:	
Balık kültürü:	363.000.000 TL
Süt:	128.500.000 TL
Bal:	20.000.000 TL
Ara toplam:	568.047.100* TL
*: Tahmini, veri kaynağında hata vardır	

Tablo 2.6. Tarımsal üretim (2007).

Şekil 2.14. Muğla Türkiye'nin tarımsal haritasında gösterilmiştir.

Türkiye kaynaklarında, Muğla İli'nin tarımsal üretimdeki payı aşağıda gösterilmektedir:

- Zeytin %8,5
- Sera domatesinin %15'ten fazlası
- Limon %7
- Badem %14

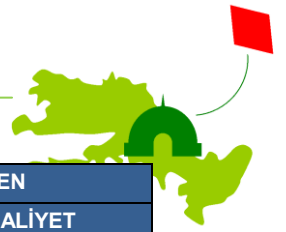
- Bal %13,5
- Balıkçılık (deniz) %60

Tarımsal üretim ve balıkçılığın yanında, özellikle sığır ile yapılan hayvancılık ve devamındaki hayvansal ürünlerin satışı da Muğla'da önemli bir yer tutar.

Ürünler	2006 (Tm)	2007 (Tm)
Süt	257.080	276.618
Kırmızı et	3.562	5.164
Beyaz et	100	275
Yün	56	52
Deri	37	38
Deri (adet)	50.043	62.578
Yumurta (adet)	108.390.972	167.672.198
Bal	11.072	4.225
Ağda (baldan)	377	215

Tablo 2.7. Hayvansal ürünler.

Muğla İli bölgedeki başlıca gelir kaynağı olan tarımda altyapıyı iyileştirme ve geliştirmede oldukça aktiftir. Aşağıdaki tablo genel durumu göstermektedir.

PROJE FAALİYETLERİNİN ADI	YILLIK PROGRAM		TOPLAM GERÇEKLEŞEN			
	MİKTAR (BİRİM)	DEĞER (TL)	MİKTAR		MALİYET	
			ADET	%	TL	%
BİTKİSEL ÜRETİM KALKINMA PROJESİ		120,000			41,966	35
Kimyasal Gübre Analizi	90		94 adet	104		
Sebze örnekleri	10 da		10 Da	100		
Sert kabuklu meyve örnekleri	10 da		10 Da	100		
Yumuşak kabuklu meyve örnekleri	10 da		0	0		
Narenciye örnekleri	20 da		0	0		
Üzüm meyvesi örnekleri	10 da		24	240		
Yumuşak çekirdekli meyve örnekleri	10 da		16	160		
Zeytinyağı örnekleri	60 da		0	0		
Zeytinlikler	70 da		0	0		
BALIK ÇİFTLİĞİ GELİŞTİRME		26.000			19.748	76
Tesislerin kontrolü	295		103	35		
Balık çiftliği kurmak için yapılan başvuruların değerlendirilmesi	Muh.					
Balıkçılık istatistik çalışmaları	Muh.					
HHAYVANCILIK KALKINMA PROJESİ		20.000			14.340	72
BİTKİ HASTALIKLARI VE HAŞERE İLE MÜCADELE PROJESİ		25.000			13.990	65
HAYVAN HASTALIKLARI VE HAŞERE İLE MÜCADELE PROJESİ		167.000			73.990	44
BALIKÇILIK KİRLİLİK VE KORUMA KONTROL HİZMETLERİ KALKINMA PROJESİ		12.000			6.600	55
HAŞERE İLE MÜCADELE		56.000			34.170	61
BALIKÇILIK YASALARININ AB MEVZUATINA UYUMU		3.325			720	15
TOPLAM		429.325			205.524	48

Tablo 2.8. İl Müdürlüğü'nün yatırım program (2008).

Satış ve ihracat oranları birçok ürün için yüksektir ve her yıl artmaktadır. Fakat öte yandan, üretim verimliliği ve bu ürünlerin kalitesi geliştirilmelidir. Muğla'nın bazı temel ürünlerinin kısa tanımı aşağıdadır.

Zeytincilik

Antik zamanlardan bu yana zeytincilik Muğla için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Türkiye zeytin geliştirme ve üretim çalışmalarına başladı ve bu 1950 ile 1960 yıllarına kadar önemli bir teşvik unsuru oldu. O zamandan 2000'li yıllara kadar bu gelişme yavaşladı. Muğla'daki 14 milyon zeytin ağacı Türkiye stoklarının %14'ünü oluşturmaktadır. 2000 yılından itibaren toprağı sınırlandıran tütün üretimine üstünlük sağladı ve önemini geri kazandı. Çiftçilere fidan dağıtılmak üzere Özel İl Müdürlüğü tarafından bir bütçe oluşturuldu. Sonuç olarak, 2002 ve 2007 yılları arasında 1 milyona yakın zeytin fidanı dikildi.

Türkiye yüzlerce ton bitkisel yağ ithal etmektedir. Zeytinyağının artan yerel üretimi sadece döviz borcunu azaltmakla kalmayıp, sağlık standartlarının düşük maliyetlerle gelişmesine de yardımcı olacaktır.

Milas bölgesi Muğla ilinin toplam zeytinyağı üretiminin %80'ini, Türkiye'nin ise %10'unu sağlamaktadır. 2007'de 7.885.000 olan ağaç sayısının⁴, güncel sayım olmamasına rağmen 2010 yılında 10 milyona yakın olduğu tahmin edilmektedir. Zeytinlikler, büyük miktarı kuzeydeki Bafa bölgesinde olmakla beraber, Milas bölgesinde 52.900 hektarlık alanı kaplamaktadır.

Ege İhracatçılar Birliği tarafından yapılan hesaplama göre, bir zeytin ağacı 12 kg civarı zeytin üretmekte olup, bu da 3-3,5 kg zeytinyağına karşılık gelmektedir. Karşılaştırmak için: İspanya'da ağaç başına 27 kg zeytin üretilirken, bu miktar Yunanistan'da ağaç başına 34 kg'dır. Yetersiz alan yönetimi, hasattaki makineleşmede ve sulamadaki eksiklikler yüzünden Milas bölgesindeki verim tatmin edici değildir.

Milas bölgesindeki en büyük zeytinyağı kooperatifi olan Tariş⁵, Türkiye'deki 33 zeytinyağı kooperatifinden biridir. Bölgedeki toplam 10.000 üreticinin 1680 tanesinden zeytin alan kooperatif, topladığı yıllık 100.000 ton zeytinin %80'ini 20.000 ton/yıl zeytinyağı (yaklaşık) üretimi için kullanmaktadır. Değirmen kapasitesi günlük 180 tondur.

Bölgede Tariş dışında, 60'ı kontinü sistemini (modern sistem, cf. 3.2.6) ve 33'ü konvensiyonel presleme teknikleri kullanan 93 zeytin değirmeni mevcuttur. Bu değirmenler yıllık 402.000 ton kapasiteye sahip durumdadır. Fakat yıllık imalat miktarı sadece 80.400 tondur.

Zeytinin üretim giderleri artarken fiyatı uzun yıllardır aynı seviyede seyretmektedir. Bu durum, kilo başına fiyatı giderlerle neredeyse baş başa konuma getirdiği için üreticiler açısından çok kritik bir hal almıştır. Tariş kooperatifinin zeytin fiyatları: zeytinyağı üretimi için 1,5 TL/kg, konserve zeytin için 5TL/kg dır.

Domates

Fethiye ve Antalya'da geniş seracılık alanları bulunmaktadır ve Antalya Türkiye'nin en büyük sera ürünleri üreticisidir. Domates, seracılıkla üretilen en yaygın üründür. 2008'de, 300.000 ton sera domatesi üretildi ve bunun üçte biri yaklaşık 115 milyon avroluk değerle ihraç edildi. Üretici ve tüketicilerin bilinçlenmesi arttıkça, üretim standartları da gelişmektedir.

Meyvecilik

Narenciye, yoğun olarak Köyceğiz, Dalaman, Ortaca ve Ula ilçelerinde üretilmektedir. 2008 yılında, 47.171 ton limon, 95.539 ton mandalina ve 8.027 ton portakal ihraç edildi. Erken limon, Muğla'nın önemli ihracat ürünlerinden biridir. Buna rağmen, üreticiler arasındaki örgütlenme eksikliği ve yabancı piyasalardaki değişiklikler, bazı yıllarda fiyatların piyasa değerinin oldukça altında kalmasına neden olmaktadır. Portakalın kısa hasat dönemi de pazarlama sorunlarına yol açmaktadır. Muğla'daki turizm potansiyeli göz önünde bulundurularak, turistik mevsimlerdeki talebi karşılamak amacı ile geçici ürünlerin üretimini arttırmak planlanmaktadır.

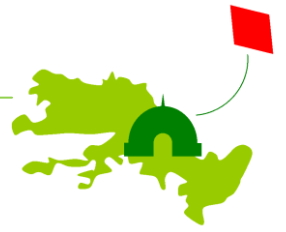
Narenciye ve pamuktaki pazarlama sorunları ve artan ihracatı ve fiyatı yüzünden nar üretimi ve pazarlanması önemli ölçüde artış sağlamıştır. Narın artan şekilde işleneceği beklendiği için meyve suyu üretim tesislerine ihtiyaç vardır. Böyle bir piyasa narenciye meyveleri için de avantaj sağlayacaktır.

Hayvancılık

Türkiye genelinde olduğu gibi, hayvancılık Muğla bölgesi için önemli bir geçim kaynağıdır. Muğla'da bugün, yaklaşık %90'ı safkan veya melez olan 140.000'e yakın sığır bulunmaktadır.

⁴ Ege Zeytin ve Zeytinyağı İhracatçılar Birliği, 2007

⁵ www.taris.com.tr; www.tariszeytinyagi.com

Tür	2006 (Miktar)	2007 (Miktar)
Yerel sığır	19.283	19.733
Kültür sığırı	34.169	43.822
Melez sığır	68.183	65.428
TOPLAM SIĞIR	121.635	128.983
Koyun	84.235	84.422
Oğlak	112.205	114.776
Kümes hayvanları (tavuk)	1.290.134	2.578.158
Arı kovanları	621.557	557.950

Tablo 2.9. Hayvancılık.

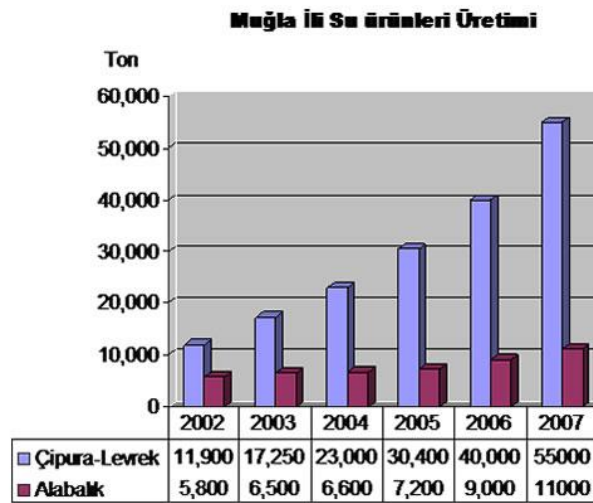
Hayvancılık verimliliği ve gıda güvenliği, Türkiye'nin AB'ye katılma sürecinde üstünden gelmesi gereken başlıca problemlerdir. Verimlilik ve kalitedeki son yıllardaki gelişmeleri sağlayan destekler Bakanlık tarafından sağlanmıştır. Muğla İli'nde eğitim araçları, çalışmaların yayınlanması ve destekler ile üretimde belirli bir asgari standardı sağlamak amaçlanmaktadır. Girişim ihtiyaçlarının asgarisine hitaben çalışma yayınları ve ilgili eğitimi kolaylaştırmak amacı ile bir altyapı yapım aşamasındadır. Bu amaç için, süt toplama ve soğutmaya yönelik tarımsal kalkınma kooperatifi projeleri uygulama aşamasındadır.

Arıcılık

Muğla İli, Türkiye kovan stoklarının %15'i olan 60.000 kovana sahiptir. Muğla'nın %62'si ormanlarla kaplıdır. Bu ormanların %30'u "Çam Pamuklu Koşnili" ağacını barındırmaktadır ve bu ağaç çam balı için ham madde sağlamaktadır. Türkiye'de üretilen çam balının %90'ı Muğla'dan gelmesine rağmen, 2007'deki kuraklık sonucunda üretimde önemli bir düşüş gerçekleşmiştir. Mevsim koşullarına göre, yıllık ortalama üretim 11-12 ton civarındadır. Denetim ve eğitim faaliyetleri sağlandıktan sonra kalite artırıldığı için, bilinçsiz üretim kaynaklı baldaki kimyasal madde sorunları günümüzde mevcut değildir. Muğla'daki profesyonel arıcılık örgütleri pazarlama sorunlarını büyük ölçüde çözmüşlerdir. Bir diğer gelir ve gıda kaynağı arının yan ürünleridir (polen, arı reçenesi ve arı sütü). Henüz istenilen seviyede olmasa da, bunlar için gerekli eğitim ve fon programları geliştirilmiştir.

Balık Üretimi

Mevcut olarak 327 balıkçılık şirketine sahip olan Muğla, balıkçılık bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Bu şirketlerin 240 tanesi deniz çipurası ve levreği üreticisi, 83 tanesi alabalık üreticisi ve 4 tanesi balık çiftliğidir.

Şekil 2.15. Muğla'da balıkçılık (deniz levreği ve çipurası, alabalık).

Muğla'daki ilk balık çiftliği 1982 yılında kuruldu ve bu ilk deney başarısız oldu. 1986'daki ilk başarıdan sonra balık üretimi bir büyüme sürecine girdi. Bugün Muğla'da, hem balık çiftliği sayısı bakımından hem de kapasite bakımından balık üretimi Türkiye'de baskın bir role sahiptir. 2008 yılında Muğla, 56.000 ton deniz çipurası ve levreği ve 12.000 ton alabalık üretmiştir. Yetişkin balıklardan 19.150 tonu ihraç edilmiş ve bu 82 milyon avro olarak geri dönmüştür. İşlenmiş balık ürünleri de genel ürün satışlarında artarak daha çok paya sahip olmaktadır.

Balık üretimi geçmişi düşük teknolojiye birçok balık çiftliği ile başladı. Zamanla, bu geleneksel ve ilkel çiftlikler kademeli olarak sayıca daha az fakat teknoloji bakımından gelişmiş ve daha çok yatırım gerektiren "kıydan uzak (off shore)" balık çiftlik sistemi ile yer değiştirmiştir.

Üretilen balığın büyük bir kısmı İtalya ve Hollanda'ya ihraç edilmektedir. 1998 yılında, AB Türkiye'den geçici olarak taze deniz ürünü ithalatını durdurdu. Bu yasaklama, paketlenme ve işleme tesisleri ve buralardaki belirli standartlar AB uzmanları tarafından onay alınca kaldırıldı. 2000 yılında AB uzmanları tesisleri tekrar kontrol etti ve sonuç mükemmel denilebilirdi. Muğla İli'nde 6 balıkçılık paketlenme ve işleme tesisi bulunmaktadır. Üretimi çeşitlendirmek ve işleme tesislerini geliştirmek amacı ile üretim kapasitesi ve ihracat rakamlarının artırılması planlandı. Balıkçılık protein ve diğer gıdalar gibi insan ihtiyaçlarını ucuza karşıladığı için, bu sektörü geliştirmek yerel yönetimin önceliğidir.

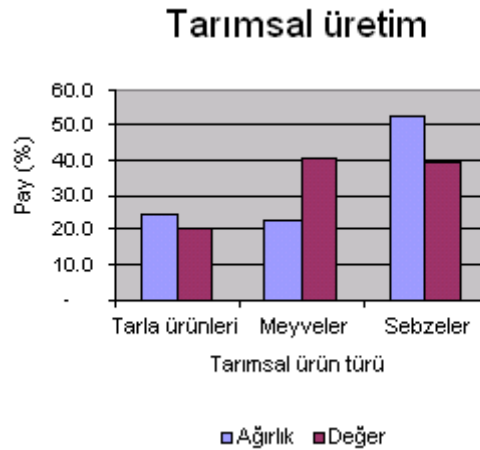
2.10.2. Toprak Kullanımı

Muğla'nın nüfusu 766.156'dır ve bu da Türkiye toplamının %1,08'idir. Nüfusun %60'ı, kasaba ve köylerde yaşamaktadır. Ortalama iş büyüklüğü 3,3 hektar ile 76.908 çiftçi Ziraat Odası'na kayıtlıdır.

Muğla bölge alanının yaklaşık %16'sı tarımsal amaçlar için kullanılmaktadır. Ton üretimi bakımından, sebzeler en çok üretilen ve gelir getiren ürünlerdir. Meyve mutlak gelir bakımından ikinci sıradayken, bir ton hasat başına en yüksek geliri sağlamaktadır (Bakınız Şekil 2.16).

Her iki çeşidin de üretimi son üç yüzyılda önemli bir şekilde artmıştır. Örnek olarak, sebze ekimi neredeyse iki kat artmış ve meyve ekimi de %50 oranında büyümüştür⁶.

Üzüm ve zeytin üretimi bir parça azalmıştır.

Şekil 2.16. Muğla bölgesindeki tarımsal üretim.

Muğla tarım sektöründe 8000'i aşkın şirket (çiftçiler, fabrikalar, dağıtıcılar, vb.) bulunmaktadır. Bunların yarısından fazlası 10 ile 50 kişi arasında işçi çalıştıran şirketlerdir.

Genel olarak istatistikler, insan sayısı ile kullanılan toprak miktarı arasında güçlü bir bağlılık olduğunu göstermektedir. Buna göre, toprak göreceli olarak birçok şirket arasında eşit biçimde dağıtılmış ve benzer teknolojiler ile kullanılmıştır.

⁶ Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı / DIE. Web site: <http://www.tarim.gov.tr>.

Muğla'nın %60'ı ormanlarla kaplıyken, kabaca %20'si tarım ve hayvancılık için elverişlidir ve geri kalan alanda kentleşme vardır.

Mevcut toprak ve dağılımı	Alan (ha)	Payı (%)
Tarıma elverişli arazi	251.207	18,97
Mera-çayırılık	18.014	1,36
Orman ve bodur ağaçlar	840.109	63,41
Yerleşim yerleri ve diğer alanlar	215.370	16,26
TOPLAM	1.324.700	100,00

Tablo 2.10. Tarımsal alanlar.

Sulanan tarım alanları, toplam 251.207 hektarlık tarımsal alanın %41'ini oluşturmaktadır. Mevcut sulanmayan arazilerin 45.000 hektarı sulama için uygundur. Bir başka deyişle, tarımsal alanların %41'i sulanmaktadır, %44'ü sulanabilir ve %15'i sulanması mümkün olmayan arazilerdir.

Aşağıdaki tablolar ürün çeşidi başına toprak kullanımını ve ilgili üretim kapasitesini göstermektedir.

Tarla ürünleri	2007		2008	
	ALAN (ha)	ÜRETİM (Tm)	ALAN (ha)	ÜRETİM (Tm)
Buğday	53.095	154.251	53.409	184.593
Arpa	8.645	15.782	9.065	18.897
Tatlı mısır	6.261	28.634	6.462	33.570
Tütün	2.576	1.636	2.071	1.407
Pamuk	3.505	9.852	2.127	7.332
Susam	3.850	2.351	3.451	2.143
Yemlik mısır	5.443	215.837	6.623	246.624
Bakla	4.318	20.146	7.346	39.124

Tablo 2.11. Tarla ürünleri için toprak kullanımı ve üretim kapasitesi.

SEBZELER (AÇIK HAVA)	2007		2008	
	ALAN (ha)	HASAT (Tm)	ALAN (ha)	HASAT (Tm)
Kuru fasulye	2.787	26.042	2.926	27.289
Kavun	1.616	41.153	1.422	35.892
Karpuz	2.477	92.120	2.505	103.353
Salatalık	617	10.893	627	12.564
Patlıcan	1.727	43.395	1.827	47.259
Domates	4.612	180.000	4.718	183.959
Paprika	1.325	20.103	1.227	18.694

Tablo 2.12. Açık hava sebzeleri için toprak kullanımı ve üretim kapasitesi.

SEBZELER (SERA)	2007		2008	
	ALAN (DA)	HASAT (Tm)	ALAN (DA)	HASAT (Tm)
Domates	29.964	329.283	28.716	303.156
Kavun	643	2.798	633	2.548
Kabak	255	1.281	257	1.289
Salatalık	3.321	43.813	3.141	42.953
Patlıcan	2.920	14.985	155	610
Paprika	135	580	2.700	14.305
Kuru fasulye	290	350	1.510	3.030

Tablo 2.13. Sera sebzeleri için toprak kullanımı ve üretim kapasitesi.

Meyveler	2007		2008	
	AĞAÇLAR	HASAT (Tm)	AĞAÇLAR	HASAT (Tm)
Elma	262.822	13.140	258.780	12.592
Kiraz	37.060	1.342	39.660	945
Şeftali	191.559	5.381	182.867	5.335
Zeytin	13.258.725	55.719	12.989.828	148.739
Nar	180.693	5.740	243.215	7.837
Üzüm (ha.)	983	9.629	936	8.445
Badem	558.099	6.013	510.194	5.549
Ceviz	-	-	53.100	1.788
Limon	645.100	55.411	562.912	47.171
Portakal	1.359.385	104.933	1.323.962	95.539
Mandalina	335.397	33.616	281.558	8.027

Tablo 2.14. Meyve ağaçları için toprak kullanımı ve üretim kapasitesi.

2.10.3. İhracat

İhraç edilen balık	2007		2008 ilk 6 ay	
	İhracat Miktarı (ton)	İhracat Miktarı (€)	İhracat Miktarı (Tm)	İhracat Miktarı (€)
Deniz levreği ve çipurası	15.805	39.465.400	7.630	31.388.516
Alabalık	1.771	6.375.600	1.025	3.997.500
Toplam	17.576	45.841.000	8.655	35.386.016

Tablo 2.15. Balıkçılık ihracatı.

Balık ihracatı her yıl artmaktadır. İhracat başlıca İtalya, Hollanda, ABD, Yunanistan, İspanya, Britanya, Fransa, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kazakistan'a yapılmaktadır.

İhraç edilen ürünler	2007		2008 ilk 5 ay	
	İhracat Miktarı (Tm)	İhracat Miktarı (Tm)	İhracat Miktarı (Tm)	İhracat Miktarı (€)
Sebze ve meyve	121.343	117.508.000	97.243	125.392.000
Kurutulmuş tarım ürünleri	663	2.800.000	187	748.000
Toplam	122.006	120.308.000	97.430	126.140.000

Tablo 2.16. Tarımsal ihracat.

Bu tablo sadece Muğla İli'nden diğer illere yapılan satışları göstermektedir ve ihracatları içermemektedir. Muğla'nın başlıca ihracat ürünleri olmalarına rağmen zeytinyağı ve bal için istatistiksel veriler bulunmamaktadır.

Son yıllarda, Muğla İli'nin ihracatında artış görülmektedir. Özellikle domates hem miktar hem de kalite bakımından önemli bir gelişme kaydetmiştir. 2007 yılında, Muğla ihracatının %84'ü domatesten (102.168 ton), %10'u narenciye ürünlerinden oluşmaktaydı. Bu önceki yıla göre artış göstermekteydi. 2008 yılının ilk 5 ayındaki toplam ihracatın yaklaşık %92,5'i domates (90.183 ton) ve %3,8'i narenciye idi (3643 ton). İhracat başlıca Rusya, Romanya, Bosna Hersek, Bulgaristan, Yunanistan, Ukrayna, Polonya, Sırbistan ve diğer balkan ülkelerine yapılmaktadır.

2.11. MEVZUAT VE YÖNETMELİK

2.11.1. Giriş

Projenin geliştirildiği içeriği tanımlamak amacıyla, bu bölümde Organik Tarım ve Ekoturizm ile ilgili Türkiye ve AB mevzuatı üzerine bilgi bulunmaktadır.

2.11.2. TÜRKİYE'DE (ORGANİK) TARIM⁷

Üreticiler Birliği

Tarım ürünleri lisanslı pazarcılar tarafından hallerde satılmaktadır. Bu, zincirde fazladan halkalara yol açmakta ve çiftçilerin kardaki payını düşürmektedir. Sonuç olarak, çiftçiler ürünlerinin piyasa fiyatının sadece %25'ini almaktadırlar.

Yasadaki son değişiklik çiftçilerin "Üreticiler Birliği" adıyla örgütlenmesine izin vermektedir. Bu, çiftçilere ürünlerini direkt olarak halde satma imkanı sunmaktadır. Bu imkân kooperatiflere tanınmamaktadır. Bu yasanın gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Kredi Programları

Kağıt üzerinde çiftçileri destekleyen kolaylık mevcuttur. Kredi programları genellikle Ziraat Bankası, hükümetin beraber çalıştığı bir ulusal banka veya Kredi Kooperatiflerinden geçer. Bu programlar, çiftçilerin uygunluğu, niteliği ve kapasitesine; alet (traktör, sulama sistemi, vb.), madde (tohum, gübre, böcek ilacı) ve diğer desteklerin çeşitli faiz oranları, ödeme planları ve diğer yöntemler karşısında kısmi veya tam olarak satın alınmasını sağlayabilecek farklı tipte fonlara ve diğer desteklere dayalıdır.

Pratikte tarım politikaları etkisiz ve çiftçiye yarar sağlamaktan ziyade zarar vermekte gibi gözükmektedir. Kredi programları iki üç senede bir uygulandığı üründen bir başkasına geçmektedir. Bu, Türkiye'deki birkaç büyük çiftçinin kendi yatırımlarına devletten destek almak için yaptıkları lobilerin sonucudur. Demokratik ilkeler doğrultusunda, bu tarz destekler tüm Türkiye'deki bütün çiftçilere uygulanmalı ve herkes de desteğe başvurabilmelidir. Fakat büyük çiftçiler program dahilinde başlangıç yatırımlarını yapıp teknolojilerini kurduktan sonra, finans programı kapanmakta ve bütün küçük çiftçileri ekin üzerine uzmanlaşmaya yarayan teknik destekten mahrum ederek geride bırakmaktadır. Fonlar olmadan üretime devam etmek için gerekli olan finansal altyapıya sahip olmadıkları için, küçük çiftçiler devletin desteklediği diğer ekinlerde üretime başlamaktadır. Bu şekilde, yıllar içinde geçici olarak en çok destek alan ekinler tütün, kanola, fındık, pamuk ve karpuzdur.

İlin uyguladığı zarar verici politikalarından bir örneği ise kendi yayınlarından birinde şu şekilde geçmiştir. "AB'ye üyelik sürecinde, AB başlıca teşvikleri zeytinyağı üretimine verdiği için, zeytin ağaçlarımızın sayısını arttırmak önemlidir" (www.Muğla-tarim.gov.tr). Bu politika öylesine mantıksızdır ki, sürdürülebilir kalkınmayı değil sadece kısa vadedeki finansal kazancı amaçlamaktadır.

⁷ (Organik) tarımla ilgili Türk mevzuatının bir listesi ek 2.1'de bulunmaktadır. Veri Toplama Raporu.

Faiz oranlarının uygulandığı kredi programları da çiftçilere büyük zararlar vermektedir. Program sırasında faiz oranları arttığı için, çiftçiler ödenmesi mümkün olmayan borçlarla yüz yüze gelmektedir. Artan faiz oranlarını bile ödeyemedikleri için, bazı çiftçilerin tarlalarını satmaya mecbur bırakıldıkları duyulmuştur.

2.11.3. AB MEVZUATI⁸

2.11.4. Mevcut Durum

1 Ocak 2009'da, organik ürünlerin üretimi, kontrolü ve etiketlenmesi ile ilgili yeni AB mevzuatı yürürlüğe girmiştir. Fakat etiketleme ile ilgili bazı hükümler 1 Temmuz 2010'a kadar geçerli değildir.

2007 Haziran'da Tarım Bakanları Avrupa Konseyi organik ürünlerin üretimi ve etiketlenmesi konusunda yeni bir Konsey Mevzuatı üzerinde anlaştı. Bu yeni Konsey Mevzuatı, organik üretim için açıkça belirtilmiş hedefler, ilkeler ve genel kuralları içermektedir.

Bu yeni yasal kavramın amacı organik tarımın devam eden gelişimi için yeni bir rota belirlemektir. Sürdürülebilir ekim sistemleri ve yüksek kalite ürün çeşitleri başlıca amaçlardır. Bu süreçte de çevre, biyolojik çeşitlilik ve hayvanların korunmasının yüksek standartları üzerine vurgu yapılmaktadır.

Organik üretim doğal sistem ve döngülere saygılı olmalıdır. Sürdürülebilir üretim, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) kullanılmaksızın toprağa bağlı üretimin biyoloji ve mekanik işlemler yardımıyla gerçekleştirilmesiyle elde edilebilir.

Organik tarımda iç kaynakların kullanıldığı kapalı sistem, dış kaynakların kullanımı ile gerçekleşen açık sistemlere tercih edilir. İdeal olarak, dış kaynaklar diğer organik tarım tarlalarından gelen doğal veya doğal yollarla elde edilmiş maddeler ve çözünürlüğü düşük mineral gübreleri gibi organik kaynaklarla sınırlı kalmaktadır. İstisnai durumlarda alternatifi bulunmuyorsa bazı kimyasal sentetik kaynakların kullanımına izin verilebilir. Bunlar, Komisyon ve üye ülkelerin araştırmalarından sonra, sadece Komisyon Mevzuatı'nın ekindeki olumlu listede onaylanmış ve listelenmiştir.

Avrupa Birliği, kuzeyinden güney ve doğusuna birçok yerel iklimsel, kültürel ve yapısal farklılıklara sahip olduğu için, bu farklılıklar öngörülen esnek kurallarla telafi edilebilmektedir.

Gıdalar sahip oldukları tarımsal içeriğinin en az %95'i organik olursa "organik" olarak belirlenirler. Organik olmayan gıdadaki organik içerikler, bu gıda organik yasalar çerçevesinde üretiliyse organik olarak listelenebilir. Daha iyi saydamlığı garantilemek açısından kontrol sisteminin kod numarasını belirtmek gerekir.

GDO'ların ve GDO kullanılarak elde edilmiş ürünlerin kullanımı, organik üretimde hala yasaktır. GDO'lu içerikler ürüne istemli bir şekilde girmiş ve GDO oranı %0,9'dan az değil ise GDO içeren ürünler organik olarak etiketlenmeyebilirler.

Yeni yönetmeliğe göre, paketlenmiş organik gıda üreticileri 1 Temmuz 2010'dan itibaren AB organik logosunu kullanmak zorundadırlar. Fakat üçüncü ülkelerden gelen organik gıdalarda logo kullanımı isteğe bağlıdır. 1 Temmuz 2010'dan başlamak üzere, AB organik logosu kullanıldığında, tarımsal içeriklerin üretildiği yer belirtilmelidir.

Üçüncü ülkelerden gelen organik gıdaların dağıtımı, bu ürünler benzer veya denk koşullarda üretilir ve kontrol edilirse ortak pazarda serbesttir. İthalat rejimi yeni yönetmelikle beraber genişlemiştir. Öncesinde, sadece AB'nin tanıdığı ülkelerin organik ürünleri veya üretimi üye ülkeler tarafından kontrol edilen ve ithalat lisansı almış ürünler ithal edilebiliyordu.

İthalat lisansları için geçerli olan prosedür gelecekte yeni bir ithalat rejimi tarafından değiştirilecektir. Üçüncü ülkelerdeki kontrol sistemleri direkt olarak Avrupa Komisyonu ve üye ülkeler tarafından yetkilendirilecek ve denetlenecektir.

⁸ <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/legislation.en>

Bu yeni prosedür, AB'ye organik ürünlerin ithalatını ve organik garantilerin kontrolünü daha iyi gözetleme ve denetleme imkanı sunmaktadır. Buna ek olarak, su ürünleri ve deniz yosunları ile ilgili AB kabul kurallarının temelleri bu yeni yönetmelikte atılmıştır.

2.11.5. AB Organik Yönetmeliğinin Ayrıntıları

Yeni Konsey Mevzuatı'na ek olarak, organik üretimi, ithalatı ve organik ürünlerin dağıtımını ve etiketlenmesini düzenleyen iki yeni Komisyon Mevzuatı 2008'de kabul edildi.

Konsey Mevzuatı

28 haziran 2007 tarihli, organik üretim ve organik ürünlerin etiketlenmesi ile ilgili Konsey Mevzuatı (EC) No. 834/2007 ve Mevzuat İptali (EEC) No. 2092/91

Bu mevzuatı AB'de sunulabilen ve ticareti yapılabilen organik ürünlerin üretimi, dağıtımı, kontrolü ve etiketlenmesinin tüm aşamalarını kapsayan yasal çerçeveyi oluşturmaktadır. Açıkça belirtilmiş hedefler ve ilkelerin hükümleri doğrultusunda organik üretimin devam eden gelişmesini göstermektedir. Genel üretim, kontrol ve etiketleme kılavuzları Konsey Mevzuatı tarafından belirlenmiştir ve bu yüzden sadece Avrupa Tarım Konseyi tarafından değiştirilebilir. Önceki Mevzuat (EEC) No. 2092/91 eş zamanlı olarak iptal edilmiştir.

AB organik logo kullanımı zorunluluğu ile bağlantılı olan yeni etiketleme düzenlemeleri, Konsey Mevzuatı'nda yapılan değişiklik ile 1 Temmuz 2010 tarihine ertelenmiştir.

Uygulama Alanı

Konsey Mevzuatı aşağıdaki deniz ürünleri ve maya içeren tarım ürünlerini kapsamaktadır.

- Canlı veya işlenmemiş ürünler
- İşlenmiş gıdalar
- Hayvan yemi
- Tohum ve üretim materyali
- Yaban bitki ve deniz yosunlarının toplanması

Kapsamına girmeyenler:

- Yaban hayvan avcılığı ve balıkçılığında elde edilen ürünler

Komisyon Mevzuatı

Aşağıdaki Komisyon Mevzuatları kabul edilmiştir:

5 Eylül 2008 tarihli Komisyon Mevzuatı (EC) No. 889/2008 üretim, etiketleme ve kontrol ile ilgili detaylı hükümler içermektedir. Organik maya üretim hükümleri üzerine ilk değişikliği, bu konuda yeni üretim kurallarını oluşturmaktadır.

8 Aralık 2008 tarihli Komisyon Mevzuatı (EC) No. 1235/2008 üçüncü ülkelerden organik ürünlerin ithalatı ile ilgili detaylı hükümler içermektedir.

Komisyon Mevzuatı (EC) No. 889/2008 tarla ekimi ve hayvancılıktan organik ürünlerin işleme, dağıtım ve kontrolüne kadar tüm aşamaları düzenlemektedir. Organik yönetmeliğin değişik düzenlendiği Konsey Mevzuatı dışında, asıl organik Mevzuatın bir uzantısı olmakla beraber geniş Teknik detaya girmektedir.

Komisyon Mevzuatı'na birden çok ek konulmuştur. Bunların içinde bulunabilecekler aşağıdadır:

- Organik tarımda izin verilen gübreler, toprak düzenleyicileri ve böcek ilaçları gibi ürünler
- Hayvan türüne ve gelişim seviyesine bağlı olarak, organik besi hayvanları konusunda barınak ve faaliyet alanlarının büyüklüğü için asgari gereklilikler

- Organik tarımda izin verilen, karışımlar ve karma yemlerin üretimi için kullanılan organik olmayan hayvan yemi, yem katkı maddeleri ve işlem yardımcıları
- Organik gıda (maya üretimi dâhil) üretiminde izin verilen organik olmayan içerikler, katkı maddeleri ve işlemci yardımcıları

Komite Logosu İçin Gereklilikler

Komisyon Mevzuatı'nın bu Ekleri ve diğer kısımları, gelişen teknoloji, bilim ve organik piyasaya güncel olmaları adına Komisyon tarafından ilave edilebilirler.

Yeni hükümlerin uygulanmasının kolaylaştırılması ve önceki organik Mevzuatı'nın bazı sona ermekte olan istisnalarını kapsamına almak adına, geçici önlemlerin temeli atılmıştır.

Organik olarak çalışan çiftçiler ve işletmeciler, organik tarım ve organik üretim AB yönetmeliğine ek olarak, tarımsal üretim ve tarımsal ürünlerin işlenmesi ile ilgili genel olarak uygulanabilir hükümlere de bağlı kalmalıdır. Bu, tarımsal ürünlerin üretimi, işlenmesi pazarlanması, etiketlenmesi ve kontrol edilmesinin düzenlenmesi ile ilgili genel olarak uygulanabilir hükümlerin tamamının organik gıdalar için de geçerli olduğu anlamına gelmektedir.

Yeni İthalat Mevzuatları

Komisyonun, üye ülkelerle iş birliği halinde, üçüncü ülkeleri olağan karşılıklı tanınması durumu belirtilmelidir. Üye ülkelerin desteğiyle komisyon bunu yaparak, organik ürünlerin üretimi ve kontrolünü denetlemektedir. Bu organik ürünler, tamamen aynı olma zorunluluğu olmamakla beraber, organik yönetmeliğin hedef ve ilkelerine paralel olmalıdırlar. İthalat Mevzuatı Ek III kısmında tanınmış üçüncü ülkelerin listesi bulunmaktadır.

Yeni ithalat mevzuatları, karşılıklı tanımaya statüsünü elde etmemiş olan üçüncü ülkelerden organik ürünlerin ithalatını garanti altına almaktadır. AB ile tam olarak aynı şekilde üretilen ve kontrolü yapılan ürünler gelecekte ortak pazara serbest giriş iznine sahip olmalıdırlar. Bu tarz kontrollerin sorumluluğunu almaya çalışan kontrol birimleri, AB Komisyonuna başvurmalı ve Komisyon ve üye ülkeler tarafından bu amaç için onaylanmalıdırlar.

Fakat üçüncü ülkelerdeki üretim koşulları genellikle Avrupa'dakilerden çok farklı olduğu için, üretim ve kontrol konularında tam olarak aynı hükümleri uygulamak sıklıkla mümkün olmamaktadır. Bu yüzden, organik yönetmeliğin hedef ve ilkelerini prensipte uygulayan benzer hükümlere izin vermek de mümkün olmalıdır.

Öncelikle, bu üye ülkeler tarafından ithalat ruhsatı prosedüründe olan her bir ürün için kontrol edilmelidir. Bu karmaşık sistem şimdi daha basit bir sistem ile yer değiştirilecektir. Gelecekte, bu amaç için onaylanmış kontrol birimleri bu denetimi olduğu yerden yürütebilecektir. Kontrol birimlerinin onaylanmak için nasıl başvurabileceklerini, nasıl denetlenmeleri gerektiğini ve organik ürünlerin ithalatı ve kontrolü ile ilgili olarak hangi önlemlerin alınması gerektiğini gösteren kılavuzlar basılmıştır.

İleride, yeni ithalat mevzuatları AB'ye yapılan organik ithalatı kolaylaştıracaktır. Aynı zamanda, daha iyi denetlemeyi teşvik ederek, hile ve sahtekârlıklara karşı da savaşıacaktır.

Tarihsel İnceleme

1991'de, Avrupa Tarım Komisyonu, organik tarım ve ilgili tarımsal ürünlerin ve gıdaların etiketlenmesi üzerine Mevzuat (EEC) No. 2092/91'i kabul etmiştir. Bu mevzuatın yürürlüğe girmesi AB Ortak Tarım Politikası reformunun bir parçasıydı ve organik tarımın o zamanki AB üyesi olan 15 ülke tarafından tanınma sürecinin özetini temsil etmektedir.

Başlangıçta, organik Mevzuat sadece bitkisel ürünleri düzenlemekteydi. Hayvansal ürünleri üretimi ile ilgili ek hükümler sonradan konulmuştur. Bu hükümler, hayvan yemi, hastalıktan koruma, veteriner tedavileri, hayvanları koruma, besi hayvanı yetiştiriciliği ve hayvansal gübrenin kullanımını içermektedir.

Genetiği değiştirilmiş organizmalar ve bunlardan elde edilen ürünlerin kullanımı, organik tarımdan açıkça çıkarılmıştır. Aynı zamanda, AB üretim kısıtlarına ve kontrol sistemleri ile bu bakımdan denkliği tanınan üçüncü ülkelerden organik ürünlerin ithalatı onaylanmıştır.

Bu devam eden ilave ve değiştirme süreci sonucunda, Mevzuat (EEC) No. 2092/91'de yer alan hükümler çok karmaşık ve yoğun bir hal almıştır.

AB organik mevzuatının sahip olduğu önemi, tüm AB için ortak asgari standartlar yaratmasının altında yatmaktadır. Bu süreçte, aynı asgari koşulların yerine getirildiğinin güvencesi ile diğer üye ülkelerin organik ürünlerini satın alan tüketicilerin güveni güçlendirilmiştir. Kendi ek daha katı standartlarını koymak ise üye ülkelerin ve özel organizasyonların tercihine bırakılmıştır.

Organik Veri Tabanı

Organik tarımdaki temel ilke, tarımsal işlemler tarafından organik olarak üretilen tohumların kullanımınıdır. Üye ülkeler bu tarz tohumların kabulünü kolaylaştırmak amacı ile bir online veri tabanı oluşturmuşlardır. Tedarikçiler bu listede satın almak için bulunan organik olarak üretilmiş tohumları ve tohum başlarını bildirebilirler.

AB Çalışma Döngüsü

Organik tarım üzerine olan yeni mevzuata ilişkin kararlar Avrupa Kurumları'nın katılımıyla yapılır.

Yeni AB yönetmeliği, Konsey Mevzuatı (EC) No. 834/2007 gibi Komisyon tarafından önerilmiş ve Avrupa Tarım Konseyi tarafından yasa olarak çıkarılmıştır. Son olarak, danışma ardından Parlamento tarafından onaylanmıştır ve bundan sonra yasal çerçevede geçerli hale gelmiştir. Bu prosedür hakkında daha fazla bilgi online olarak bulunabilir.

Komisyon Mevzuatı (EC) No. 889/2008 komisyon tarafından sunulmuş ve üye devletler tarafından düzenleyici komite olan Organik Tarım Daimi Komitesi'nde desteklenmelidir. Bu süreçte, Daimi Komite'deki üye devlet temsilcileri yeterli çoğunluk ile öneriyi kabul etmişlerdir.

Organik Tarım Daimi Komitesi

Organik Tarım Daimi Komitesi üye ülke temsilcilerinden oluşur. Bir komisyon temsilcisi başkanlık yapar. Komite, organik sektörden sorumlu yetkililerle yoğun işbirliği sağlayarak ve AB organik yönetmeliğinin standart uygulamasını garanti altına almak için kurulmuştur.

Komitenin yakın zamandaki toplantılarının raporları online olarak bulunabilir.

Diğer Birimler

Avrupa Komisyonu da organik tarım konularıyla ilgili karar alma mekanizmasını destekleyen iki ek birim ile beraber çalışmaktadır.

- "Organik Tarım" danışman komitesi
- Organik tarım tanıtımı için uzman grubu

Danışman komite; *IFOAM*⁹, *BEUC*¹⁰, *COPA/COCEGA*¹¹, *COFALEC* ve diğerleri gibi farklı teknik ve ekonomik ilgi gruplarından temsilcileri bir araya getirmektedir. Bu, Organik yönetmeliğin devam eden gelişmesini teşvik etmek amacı ile Organik üretimle ilgili farklı konular üzerine deneyim ve düşüncelerin paylaşımını kolaylaştırmaktadır.

Organik tarım tanıtımı için uzman grubu kendi kısmı için, Organik tarımla ilgili bilgi ve tanıtım kampanyalarına ilişkin sorularda Komisyona danışmanlık yapmaktadır. Bu kampanyalar Avrupa Organik Gıda ve Tarım Eylem Planı'nın bir parçası olarak uygulanmaktadır.

⁹ <http://www.ifoam.org/>

¹⁰ <http://www.beuc.org/Content/Default.asp?>

¹¹ <http://www.copa-coceca.be/Main.aspx?page=HomePage&lang=en>

Komisyon, danışman komiteye ve uzman grubuna her durumda danışabilmektedir. Aynı zamanda, Komisyon başkanları kendi önerilerini sunabilmekte ve uzman grubundan kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda danışmanlık talep edebilmektedirler.

Danışman komite veya uzman grubundaki kararlar Komisyon'u bağlayıcı değildir. Fakat bu kararlar çok ciddiye alınmaktadır ve üyeler bunlarla ilgili yürütülen tüm faaliyetlerden haberdar edilmektedirler.

Bu iki birimin diğer önemli katkıları:

- Uluslararası organizasyonlar, üye ülkelerin organizasyonları ve Komisyon arasındaki yakın işbirliğinin kurulması
- Politik alandaki gelişmelerin düzenlenmesi
- Bilgi, deneyim ve kanıtlanmış yöntemlerin paylaşımının desteklenmesi

Organik Tarım Bilgi Sistemi (OFİS)

Üye devletler ve Avrupa Komisyonu, organik ürünlerle ilgili veri paylaşımı ve mevcut bilginin kamu için hazırlanmasında bilgi sistemini en önemli araç olarak kullanmaktadır.

OFİS¹² veri tabanının içerdikleri:

- Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünlerin pazarlanması için üye ülkelerin onaylanması
- Organik olarak yeterli miktarda üretilmesi mümkün olmayan konvansiyonel tarım asıllı içeriklerin geçici kullanım izinleri
- Kontrol birimleri veya kontrol yetkililerinin listesi

Logo

AB organik logosunu taşıyan tüm ürünler, organik tarım üzerine olan AB Mevzuatı'na uygun olarak üretilmektedir. Bunlar bu yüzden, yiyecek ve içeceklerin üretildiği yere ve kalitesine ilişkin olarak tüketicilerinin güvenini tanıtmaktadır.

Organik üreticiler için ürünlerini AB organik logosu ile etiketlemek 1 Temmuz 2010 tarihinden başlayarak zorunludur. AB organik logosunun bir avantajı, bütün üye devletlerdeki tüketicilerin ürünün üretildiği yere bakmaksızın bunları kolayca tanıyabilecek olmaları gerçeğidir.

2.11.6. AGRO/EKOTURİZM

Turizmle doğrudan alakalı ne yerel ne de uluslararası çok yasa bulunmamaktadır. Fakat turizm dolaylı olarak, doğanın ve kültürün korunumu ile ilgili birçok yasayla ilişkilidir. Öte yandan, turizm ile ilgili birçok standart ve yönergeler bulunmaktadır. Bunlar, uluslararası seviyede, tatil kalitesini standartlaştırma ve kültürleri projelendirme, yerel seviyede ise genel olarak ekonomiyi ve yerel kalkınmayı canlandırmak amacına sahiptirler.

Aynı zamanda çeşitli sivil toplum kuruluşları kaynaklı yönergeler ve standartlar bulunmaktadır. Bunlar İtalya'daki agro-ekoturizmin standartları gibi daha çok ideolojik bakış açısından geliştirilmektedirler.

2.12. SONUÇLAR

- Muğla İli, birçoğu koruma bölgesi sayılan iyi korunmuş tabiat alanları ile yüksek doğal zenginliğe sahiptir.
- Muğla ekonomisi kıyıda başlıca turizme, iç kesimlerde ise tarım, ormancılık ve mermer ocaklarına dayanmaktadır.
- Muğla İli'nin iklim koşulları sahil turizmi ve aynı zamanda Akdeniz tarımsal ürünleri çeşitleri için çok uygundur.

¹² http://ec.europa.eu/agriculture/ofis_public/index.cfm

- Muğla'da tarım çok zengindir ve çok çeşitli olarak Türkiye'nin bazı ürünlerinde en büyük üreticisidir (bal, çam balı narenciye) ve diğerlerinde de önde gelenlerdendir (domates, zeytinyağı, vb.).
- Muğla aynı zamanda meyve ve sebze çeşitleri ile zeytin ağacı yetiştirmedeki çok köklü kültürü bakımından çok zengin bir bölgedir. Bu yüzden, yeryüzü şekillerinin birçoğu doğa, tarım ve kültür arasındaki yüksek etkileşim değerini yansıtmaktadır.
- Bazı ulusal ve uluslararası havayollarına ve kıyı boyunca gelişmiş tesislere sahip olması nedeniyle Muğla İli her yıl yüksek sayıda yerli ve yabancı turiste ev sahipliği yapmaktadır. Fakat turizm faaliyetlerinin birçoğu kıyı bölgelerine ve tarihi alanlara odaklanmıştır ve bunların kırsal bölgelere yansımaları daha azdır.
- Agro-turizme olan dünya genelindeki ilgileye rağmen, Muğla'da sadece kısıtlı sayıda seyahat acenteleri bu tarz turları yeni düzenlemeye başlamışlardır. Kültürel ve doğal yönlerin keşfini içeren faaliyetler, turizm seçeneklerini çeşitlendirme konusunda fırsat olabilir.